

Lietuva: Nacionalinė reformų darbotvarkė

Vilnius
2012

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	2
II. NACIONALINĖS REFORMŲ DARBOTVARKĖS ĮGYVENDINIMAS	3
III. VIDUTINĖS TRUKMĖS MAKROEKONOMINIS ŪKIO RAIDOS SCENARIJUS.....	6
IV. KLIŪČIŲ EKONOMIKAI AUGTI ŠALINIMAS	6
4.1. Viešųjų finansų tvarumo užtikrinimas	6
4.2. Makroekonominių disbalansų prevencija.....	6
4.3. Konkurencingumo didinimas	8
4.4. Struktūrinių sąlygų ekonomikai augti užtikrinimas: Verslo aplinkos gerinimas ir infrastruktūros plėtra.....	11
4.5. Struktūrinio nedarbo prevencija ir įtraukios darbo rinkos vystymas	15
V. STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS: PAŽANGUS EKONOMIKOS AUGIMAS	20
5.1. Investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą didinimas	20
5.2. Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimas.....	23
5.3. Turinčių aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą asmenų dalies išlaikymas	24
VI. STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS: TVARUS EKONOMIKOS AUGIMAS	26
6.1. Atsinaujančių energijos išteklių sunaudojimo didinimas.....	26
6.2. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas	27
6.3. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ribojimas	29
VII. STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS: INTEGRACINIS EKONOMIKOS AUGIMAS	31
7.1. Užimtumo didinimas	31
7.2. Socialinės atskirties mažinimas.....	34
1 Priedas	
2 Priedas	
3 Priedas	
4 Priedas	

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Atnaujinta 2012 metų Nacionalinė reformų darbotvarkė apibendrina svarbiausias vykdomas ir planuojamas struktūrines reformas siekiant kiekybinių strategijos „Europa 2020“ tikslų, įgyvendinant Tarybos rekomendaciją „Dėl 2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos ir dėl Tarybos nuomonės dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos konvergencijos programos“, įgyvendinant 2011 metų Lietuvos priimtus įsipareigojimus pagal „Euro plus“ paktą ir šalinant Lietuvos ekonomikos augimui trukdančias kliūtis, rengiant dokumentą, taip pat atsižvelgta į Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“, kuriai 2011 m. lapkričio mėnesį pritarė Vyriausybė (Žin., 2011, Nr. 144-6763). Planuojant naujas priemones struktūrinių reformų srityje, įvertinti Europos Komisijos pasiūlymai Europos Sąjungos valstybėms narėms pateikti „2012 m. Metinėje augimo apžvalgoje“, o taip pat Europos Komisijos pirmininko J. M. Barroso laiške dėl jaunimo nedarbo.

Atnaujintos 2012 m. Nacionalinės reformų darbotvarkės struktūra ir formatas, lyginant su praėjusių metų darbotvarke, pakeistas nežymiai. Remiantis Europos Komisijos parengtomis Gairėmis dėl 2012 m. Nacionalinių reformų programų atnaujinimo, tekste atsirado naujas skyrius, skirtas pažangos, įgyvendinant Nacionalinę reformų darbotvarkę apibendrinimui ir du nauji priedai apie Nacionalinėje reformų darbotvarkėje numatytų priemonių įgyvendinimą laikotarpiu nuo 2011 m. balandžio mėnesio iki 2012 m. balandžio mėnesio bei apie planuojamas priemones ateinantiems 12 mėnesių. 3 priede pateiktos įgyvendintos ir planuojamos priemonės, susijusios su Tarybos rekomendacijų įgyvendinimu, o 4 priede – įgyvendintos priemonės, susijusios su kiekybinių nacionalinių tikslų, Lietuvos įsipareigojimų pagal „Euro plus“ paktą ir ekonomikos augimui kliudančių kliūčių šalinimu.

Siekama prisijungti prie euro zonos ir stiprinti Europos Sąjungos ekonominę valdyseną bei konkurencingumą, Lietuva 2011 metais prisiėmė papildomus įsipareigojimus pagal euro zonos valstybių „Euro plus“ paktą toliau skatinti konkurencingumą, didinti užimtumą, užtikrinti viešųjų finansų tvarumą ir finansinį stabilumą.

Strategijos „Europa 2020“ prioritetų – pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo – įgyvendinimas bus vertinamas kiekybiniais rodikliais. Šie prioritetai apima užimtumo, investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą didinimą, energetiką ir kovą su klimato kaita, socialinės atskirties mažinimą ir švietimo plėtrą. Nacionalinėje reformų darbotvarkėje pateikta dabartinė situacija rodikliais vertinamose srityse, pristatytos jų 2015 ir 2020 metų projekcijos (1 priedas) ir nurodytos prioritetinės veiksmų kryptys šiems tikslams pasiekti. Nacionalinėje reformų darbotvarkėje taip pat pateikiamos pagrindinės prioritetinių veiksmų kryptių įgyvendinimo priemonės, jų įgyvendinimo laikotarpiai ir numatytas finansavimas (2 priedas).

„2012 m. Metinėje augimo apžvalgoje“ Europos Komisija pateikė pasiūlymus dėl ES prioritetų ateinantiems 12 mėn. ekonomikos ir biudžeto politikų srityje bei reformų, kurios paskatintų augimą ir darbo vietų kūrimą. Paskelbus šį dokumentą, prasidėjo antrasis ekonominio valdymo Europos Semestras. Komisija mano, kad 2012 m. pastangos nacionaliniu ir ES lygmeniu turėtų būti sutelktos į penkis prioritetinius veiksmus: vykdyti diferencijuotą augimą, skatinti fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastą skolinimą ekonomikai, skatinti augimą ir konkurencingumą

šiandienai ir ateičiai, spręsti nedarbo problemą ir krizės sukeltas socialines pasekmes, modernizuoti viešąjį administravimą.

Nepaisant tam tikrų teigiamų poslinkių, 2011 m. tarpinstitucinės darbo grupės identifikuotos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos pagrindinės struktūrinės Lietuvos ekonomikai augti trukdančios kliūtys iš esmės išlieka tos pačios: per didelis biudžeto deficitas, santykinai žemas konkurencingumas ir produktyvumas, nepakankamai palanki verslui aplinka, nepakankamai išvystyta infrastruktūra ir aukštas nedarbo lygis. Atsižvelgiant į strategijoje „Europa 2020“, Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ iškeltus prioritetus ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 metų veiklos prioritetus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 12 d. nutarimu Nr. 1203 (Žin., 2011, Nr. 126-5992), trumpuoju laikotarpiu (iki 2012 metų pabaigos) svarbiausios Lietuvos ekonomikos augimą skatinančios reformos yra susiję su finansinio stabilumo išlaikymu, užimtumo didinimu (ypač jaunimo), verslo aplinkos ir reglamentavimo gerinimu, tolesniu valstybės valdomų įmonių pertvarkymu, sveikatos apsaugos tinklo optimizavimu, elektros ir dujų rinkų sukūrimu. Vidutinės trukmės laikotarpiu (po 2012 metų), siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, bus svarbu įgyvendinti socialinio draudimo ir tęsti energetikos sektoriaus, sveikatos apsaugos reformas, toliau gerinti verslo aplinką bei sąlygas moksliniams tyrimams ir inovacijoms. Šių reformų įgyvendinimui itin svarbią reikšmę turės ES struktūrinių fondų parama.

2012 metų Nacionalinė reformų darbotvarkė yra suderinta su Lietuvos konvergencijos 2012 metų programa, kurią patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdomais strateginiais programiniais dokumentais. Pagrindinių struktūrinių reformų pamatinis principas artimuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu išlieka makroekonominio stabilumo palaikymas.

2012 metų Nacionalinę reformų darbotvarkę parengė tarpinstitucinė darbo grupė, sudaryta iš ministerijų, Lietuvos banko ir Statistikos departamento atstovų, darbotvarkės rengimą koordinavo Ūkio ministras. Siekiant į procesą įtraukti socialinius ir ekonominius partnerius, 2012 metų Nacionalinės reformų darbotvarkės projektas buvo pateiktas įvairias interesų grupes atstovaujančioms visuomeninėms organizacijoms, socialiniams ir ekonominiams partneriams.

II. NACIONALINĖS REFORMŲ DARBOTVARKĖS ĮGYVENDINIMAS

Siekiant 2011 m. Nacionalinėje reformų darbotvarkėje nustatytų nacionalinių kiekybinių tikslų, šalinant kliūtis ekonomikos augimui ir papildomai prisiimtus Euro plus pakto įsipareigojimus, buvo įgyvendinamos struktūrinės reformos, kurių apibendrinimas pateiktas šiame skyriuje, o detali informacija pateikta Nacionalinės reformų darbotvarkės 3 ir 4 prieduose Europos Komisijos pasiūlytu formatu.

Daugelis laikotarpiu nuo 2011 m. balandžio mėnesio iki 2012 m. balandžio mėn. Lietuvoje įgyvendintų priemonių yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir papildo viena kitą, todėl vengiant pasikartojimų 3 ir 4 prieduose, kai to reikia, pateikiamos atitinkamos nuorodos.

Struktūrinės reformos buvo įgyvendinamos šiose svarbiausiose srityse: viešųjų finansų, pensijų, švietimo, sveikatos apsaugos, darbo rinkos, energetikos sektoriaus, valstybės valdomų įmonių, konkurencingumo skatinimo, inovacijų ir verslo aplinkos gerinimo.

Pagrindinis uždavinys – stabilizuoti viešuosius finansus ir kartu skatinti ekonomikos atsigavimą buvo įvykdytas. Griežta fiskalinė politika padėjo stabilizuoti viešuosius finansus, atkurti ūkio konkurencingumą ir išsaugoti investuotojų pasitikėjimą. Išankstiniais Finansų ministerijos duomenimis, valdžios sektoriaus balanso rodiklis 2011 m. siekė -5,5 proc. BVP ir atitiko Lietuvos konvergencijos 2011 metų programoje nustatytą užduotį, kad valdžios sektoriaus deficitas būtų artimas 5,3 proc. BVP. Planuojame, kad šalies viešųjų finansų deficitas 2012 metais neviršys 3 proc. BVP. Reformos susiję su viešaisiais finansais detaliau aprašytos Lietuvos konvergencijos 2012 m. programoje.

Lietuvos ūkis pradėjo augti jau 2010 metais, o 2011 metais šalies ekonomika buvo antra sparčiausiai auganti tarp visų Europos Sąjungos šalių (5,8 proc.), eksporto augimas buvo vienas sparčiausių Europos Sąjungoje (2011 m. eksportuota 25 proc. daugiau, nei prieškriziniais 2008 m.). Nors 2011 m. buvo užfiksuotas žymus nedarbo lygio sumažėjimas, tačiau jis išlieka dar pakankamai aukštas. Tolesnis ekonomikos augimas didele dalimi priklausys ne tik nuo Lietuvos sugebėjimo įgyvendinti reikiamas struktūrines reformas, bet ir nuo išorės veiksnių, pirmiausia nuo koordinuotų pastangų užtikrinant Europos Sąjungos ekonomikos atsigavimą.

Įgyvendinant pensijų reformą, priimtas sprendimas nuo 2012 m. iki 65 metų ilginti senatvės pensijos amžių, racionaliai pertvarkyta motinystės (tėvystės) pašalpų mokėjimo tvarka. Pertvarkant sveikatos apsaugos sistemą, sveikatos priežiūros įstaigų skaičius nuo 81 sumažintas iki 62, sutaupyta apie 154 mln. litų. Liberalizuota ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigimo tvarka 2011 m. leido papildomai sukurti 6 tūkst. vietų vaikų darželiuose.

Iš esmės įgyvendinta aukštojo mokslo reforma, visos valstybinės aukštosios mokyklos pertvarkytos į viešąsias įstaigas, modernizuojamas valstybinių universitetų valdymas, pakeista finansavimo tvarka – studijų krepšelis dabar skiriamas ne aukštojo mokslo institucijoms, o studentams. Vyksta profesinio mokymo įstaigų pertvarka, modernizuojama jų infrastruktūra. 25 savivaldybėse įgyvendinamas nuolatinio (tęstinio) ir suaugusiųjų mokymo projektas.

Aktyvios darbo rinkos priemonės leido stabilizuoti padėtį darbo rinkoje. Per 2011 metus aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis pasinaudojo 72,4 tūkst. darbo ieškančių asmenų, padėta įsidarbinti 218,8 tūkst. darbo ieškančių asmenų. Apie 73 proc. įdarbintųjų gavo nuolatinį darbą (2010 metais – 70 proc.). Nedarbo lygis šalyje 2011 m. sumažėjo 2,4 procentinio punkto ir sudarė 15,4 procento. 20-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis per metus jis padidėjo 2,8 procentinio punkto ir sudarė 67,2 proc.

Nors jaunimo nedarbo lygis išlieka gana aukštas, jis laipsniškai mažėja. Per 2011 m. įdarbinta 60 proc. darbo biržoje įregistruotų jaunų bedarbių. Verslą pradedančiam jaunimui teikiama mikrokreditai. Pradėjus taikyti mokesťines lengvatas ir subsidijas, darbdaviams sudarytos patrauklesnės sąlygos įdarbinti patirties darbo rinkoje neturinčius asmenis. Jaunimo (15–24 metų amžiaus asmenų) nedarbo lygis šalyje 2011 m., palyginti su 2010 m., sumažėjo 2,2 procentinio punkto ir siekė 32,9 procento.

2011 m. pasiekta realios pažangos užtikrinant energetinį saugumą, stiprinant energetikos infrastruktūrą ir sukuriant prielaidas didinti konkurenciją šiame sektoriuje. Nuveikti konkretūs darbai susiję su Visagino atominės elektrinės, suskystintų gamtinių dujų terminalo, elektros energijos rinkos sukūrimo (įskaitant pirmosios Baltijos šalyse elektros biržos sukūrimą, elektros jungčių su Švedija ir Lenkija parengiamuosius darbus), sukurta teisinė bazė įgyvendinti trečiąjį energetikos paketą (dujų perdavimo atskyrimas nuo gamybos ir tiekimo), pradėjo veikti dujų birža, bendram energijos suvartojime auga atsinaujinančių išteklių energijos dalis.

Vykdant valstybės valdomų įmonių (VVI) reformą, padidintas šių įmonių veiklos skaidrumas, patobulinti strateginiai įmonių veiklos planai. Reforma prisidėjo prie VVI pajamų augimo 7 proc. – iki 6,85 mlrd. litų, veiklos pelno augimo iki 183 mln. litų pelno 2011 m. nuo 2 mln. litų nuostolio 2010 m., bei VVI portfelio grynojo pelno augimo iki 79 mln. litų (76 mln. litų daugiau nei 2010 metais).

2011 m. pasiekta pažangos stiprinant ūkio konkurencingumą. Pasaulio ekonomikos forumo 2011–2012 metų konkurencingumo ataskaitoje Lietuva užėmė 44 vietą tarp 142 pasaulio valstybių, sustiprinusi savo konkurencingumą trimis pozicijomis, o per pastaruosius 2 metus pagerinusi konkurencingumo rodiklį 9 pozicijomis.

Verslo sąlygų gerinimo srityje pagrindiniai darbai yra susiję su sąlygų įmonių veiklai gerinimu. Naujoms verslo reglamentavimo nuostatoms pradėta taikyti dviejų datų taisyklė (naujas teisinis reguliavimas įsigalioja du kartus per metus). Įgyvendinant verslą prižiūrinčių institucijų reformą, pasirašyta deklaracija „Dėl pirmųjų verslo metų“, kontrolė grindžiama rizikos vertinimu, kontrolės supaprastinimui rengiami ir taikomi kontroliniai klausimynai, vis daugiau dėmesio skiriama konsultacinei pagalbai. Sukurtos galimybės steigti įmones internetu iš esmės sutrumpinant įmonės steigimo trukmę (2011 m. internetu įsteigta 29,5 proc. visų naujai įsteigtų uždaryjū akcinių bendrovių). Juridinių asmenų registrui elektroniniu būdu pateikta 99,9 proc. metinių finansinių ataskaitų. Daugiau kaip 75 proc. viešųjų pirkimų vykdyta elektroniniu būdu. Nauja Konkurencijos įstatymo redakcija sudaro sąlygas efektyvesnei Konkurencijos tarybos veiklai ir geresniam konkurencijos taisyklių įgyvendinimui, taip pat užtikrina aiškesnius bei proporcingesnius reikalavimus ūkio subjektams. Prie konkurencinės aplinkos gerinimo taip pat prisidėjo Vyriausybės patvirtintos naujos baudų, skiriamų už Konkurencijos įstatymo pažeidimus, apskaičiavimo taisyklės, kurios leis Konkurencijos tarybai geriau individualizuoti ūkio subjektams skiriamas baudas.

Verslo sąlygų gerinimo priemonės prisidėjo prie naujai įsteigtų įmonių skaičiaus augimo (13 proc. arba 1193 įmonėmis daugiau), išregistruotų įmonių mažėjimo (47 proc., arba 2844 įmonėmis mažiau) bei naujų darbo vietų kūrimo (4 proc. arba 46 tūkst.). Gerinant statybos leidimų išdavimo sąlygas, statybos leidimų išdavimo procedūrų trukmė sutrumpėjo nuo 162 d. iki 83 d.

Įgyvendinant naujos administracinės naštos prevencijos priemones pradėta vertinti visų teisės aktų projektų, numatančių naujus ar keičiančius galiojančius informacinius įpareigojimus, administracinė našta ūkio subjektams. Mažinant mokestinę naštą smulkiam ir vidutiniam verslui nuo 2012 m. sausio 1 d. nuo 100 iki 155 tūkst. litų padidinta registravimosi PVM mokėtojais riba

bei nuo 500 tūkst. litų iki 1 mln. litų padidinta pajamų riba, kurios neviršijus įmonėms taikomas lengvatinis 5 proc. pelno mokesčio tarifas.

Skatinant verslo plėtrą, smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų priėjimą prie finansavimo šaltinių pradėtos taikyti naujos priemonės: pirmųjų metų verslo krepšeliai, smulkių ir vidutinių įmonių finansavimas iš rizikos kapitalo fondų, klasterizacijos skatinimo priemonės, priemonės skirtos MTTP ir inovacijoms skatinti (inovaciniai čekiai, slėnių infrastruktūros stiprinimas), toliau įgyvendinamos priemonės, skirtos užsienio investicijoms pritraukti.

III. VIDUTINĖS TRUKMĖS MAKROEKONOMINIS ŪKIO RAIDOS SCENARIJUS

Vidutinės trukmės makroekonominis ūkio raidos scenarijus, šio scenarijaus pagrindimas ir atitinkamos prielaidos yra detalios aprašytos Lietuvos konvergencijos 2012 metų programoje, todėl čia nėra pateikiamos.

IV. KLIŪČIŲ EKONOMIKAI AUGTI ŠALINIMAS

4.1. Viešųjų finansų tvarumo užtikrinimas

Svarbiausias strateginis vidutinio laikotarpio fiskalinės politikos uždavinys – toliau konsoliduoti viešuosius finansus ir iš esmės gerinti sričių, galinčių užtikrinti ekonominę proveržį, padėtį. Išsami finansų politikos strategija, siekiant šių tikslų ir įgyvendinant valdžios sektoriaus finansų konsolidavimo ir ūkio gaivinimo priemones, pateikiama Lietuvos konvergencijos 2012 metų programoje.

4.2. Makroekonominių disbalansų prevencija

Ekonominių ir finansinių disbalansų prevencijai svarbus ne tik fiskalinės politikos procikliškumo mažinimas, bet ir finansų sektoriaus stabilumas, tvari kredo plėtra, konkurencingumo kėlimas, balanso tarp darbo užmokesčio ir produktyvumo išlaikymas. Ekonominės ir finansinės krizės sąlygomis vyko skausmingas ekonomikos prisitaikymas prie staigiai pakitusių išorinių sąlygų. Toks prisitaikymas kartu su Vyriausybės veiksmais nukreiptais į valdžios sektoriaus išlaidų mažinimą turėjo nevienareikšmį poveikį makroekonominiam balansui – krizės pradžioje išaugus biudžeto deficitui ir valstybės skolai, kai kurie kiti makroekonominiai disbalansai žymiai sumažėjo ar išnyko (sparčiai mažėjo užsienio prekybos deficitas, nukrito ir stabilizavosi nekilnojamojo turto kainos, išnyko prielaidos nesubalansuotam darbo užmokesčio, vartojimo ir privataus sektoriaus skolos augimui).

Priemonės, skirtos užtikrinti viešųjų finansų tvarumą detalios aprašytos Lietuvos konvergencijos 2012 metų programoje, todėl Nacionalinėje reformų darbotvarkėje daugiau aptariamos tik priemonės susiję su finansų sektoriaus priežiūra, konkurencingumo didinimu, reformomis darbo ir prekių rinkose.

Be tarptautiniu, Europos Sąjungos ir regioniniu mastu įgyvendinamų finansų sektoriaus rizikos mažinimo priemonių, Lietuvos bankas ir kitos atsakingos šalies institucijos įgyvendina įvairias rizikos mažinimo priemones nacionaliniu lygiu. Lietuvos banko prevenciniai darbai krizių valdymo srityje apima Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir kitų finansų sektoriaus institucijų priežiūrą, bankų sistemos veiklos analizę, mokėjimų sistemos tobulinimą ir priežiūrą bei testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje veikiantys bankai 2008–2009 metais ekonomikos sunkmetį atlaikė be Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos banko pagalbos, taikomos rizikos mažinimo priemonės yra skirtos toliau stiprinti bankų sistemos priežiūrą ir pasirengti valdyti galimas krizes.

Dėl struktūrinių ekonomikos pokyčių, pasikeitusio rizikos vertinimo, įgyvendinamų mikroekonominių ir makroekonominių priemonių artimiausiu laikotarpiu kredito plėtra bus labiau subalansuota ir nebe tokia sparti. Finansų institucijos ir jų skolininkai per krizę patyrė didelių nuostolių, todėl ir ateityje bus laikomasi aukštesnių skolinimo standartų, o vertinant galimybę grąžinti paskolą bus atsižvelgiama į klientų mokumo pasikeitimus viso ekonominio ciklo metu. Panaikintos valstybės subsidijos būsio paskoloms, Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Fizinių asmenų bankroto įstatymo projektas ir griežtesni tarptautiniai kapitalo pakankamumo ir likvidumo reikalavimai taip pat turėtų riboti investicijas į nepakankamai produktyvius sektorius, kuriuose egzistuoja didesnė kainų burbulų susidarymo rizika (pirmiausia, nekilnojamojo turto sektorių).

Norint išvengti makroekonominių disbalansų, numatytos šios prioritetinės veiksmų kryptys:

- formuoti anticiklines kapitalo atsargas;
- nustatyti anticiklines privalomųjų rezervų normas;
- prireikus nustatyti maksimalų paskolos ir užstato santykį;
- prireikus nustatyti skolos ir pajamų santykį;
- prireikus riboti nuosavo kapitalo ir skolos santykį.

Lietuvos banko patvirtintos bankų vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatos:

- kredito įstaigos įpareigotos iš naujo įvertinti rizikos valdymo procesus, išanalizuoti riziką ribojančius limitus ir kitus veiklos aspektus;
- papildyti Lietuvos banko teisės aktai, reglamentuojantys vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo, priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesus, finansinės grupės ataskaitų konsolidavimo ir jungtinės (konsoliduotos) priežiūros reikalavimus;
- pakeisti užsienio bankų filialų priežiūros ir bendradarbiavimo su kitų ES valstybių narių priežiūros institucijomis atliekant filialų priežiūrą reikalavimai;
- įdiegta griežtesnė maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvo ir susijusių asmenų samprata, kuri turėtų labiau riboti bankų paskolas tarpusavyje susijusiems asmenims ir taip mažinti paskolų portfelio priklausomybę nuo tarpusavyje susijusių skolininkų.

Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatyme numatytų finansinio stabilumo stiprinimo priemonių įtvirtinimas didina pasirengimą valdyti krizines situacijas ir prisideda prie finansų

sektoriaus stabilumo didinimo. Numatytos galimybės teikti valstybės garantijas, išpirkti bankų turta ir įsigyti banko kapitalo dalį, perimti bankų akcijas visuomenės poreikiams.

4.3. Konkurencingumo didinimas

Prasidėjus ekonomikos nuosmukiui, einamosios sąskaitos deficitas Lietuvoje gerokai sumažėjo, tačiau norint išvengti deficito didėjimo ilguoju laikotarpiu šalyje turėtų būti skatinama aukštesnės pridėtinės vertės prekių gamyba. Brangstant energijai ir žaliavoms, paslaugų eksportas Lietuvai, kaip šaliai, neturinčiai daug gamtinių išteklių, yra ypač reikšmingas, todėl eksporto srityje svarbu didinti paslaugų, tarp jų turizmo (prioritetinės 2010–2013 metų turizmo rūšys – kultūrinis, aktyvus (pažintinis), sveikatos ir dalykinis (konferencijų) turizmas) ir žinioms imlių paslaugų, taip pat aukštųjų technologijų produkcijos dalį. Be verslo aplinkos ir infrastruktūros gerinimo, MTEP ir inovacijų skatinimo, švietimo sistemos plėtros bei kitų Nacionalinėje reformų darbotvarkėje minimų pokyčių krypčių*, atsižvelgiant į mažą Lietuvos gamybos išteklių našumą ir siekiant ilgalaikio produktyvumo ir ekonomikos augimo, reikės spręsti užsienio ir vietinių investicijų didinimo ir darbo rinkos problemas.

Aukštesnei pridėtinei vertei kurti reikia kvalifikuotų darbuotojų, todėl būtina rūpintis tokių darbuotojų išsaugojimu skatinant socialinį dialogą, didinant švietimo ir kvalifikacijos kėlimo efektyvumą, užtikrinant atitiktį tarp rinkos paklausos ir pasiūlos. Svarbu užtikrinti galimybes didinti kompetenciją pagal mokymosi visą gyvenimą programas visoms amžiaus grupėms.

Didesnę einamosios sąskaitos deficito dalį reiktų siekti finansuoti iš tiesioginių užsienio investicijų, kurios yra ir saugesnės, ir naudingesnės šalies ūkiui nei paskolos. Suintensyvėjusios investicijų pritraukimo priemonės yra naudingos didinant Lietuvos patrauklumą investuotojams ir sprendžiant problemas, susijusias su konkurencingumo didinimu.

Siekiant didinti Lietuvos konkurencingumą, numatytos šios prioritetinės veiksmų kryptys:

- plėtoti aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų sektorius pritraukiant viešojo ir privataus sektorių investicijas į mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros sritį, skatinant mokslo ir verslo partnerystę;
- plėtoti klasterių principu sudarytą naujovėmis grįstą tradicinę pramonę;
- plėtoti naujas ūkio sritis: švaresnias technologijas, ateities energetiką, kūrybines ir kultūrinės industrijas, gerovės ir sveikatingumo sritis;
- gerinti Lietuvos verslo ir investicinę aplinką†;
- skatinti užsienio investicijas kuriant Lietuvoje paslaugų eksporto centrus;
- gerinti švietimo sistemos kokybę, ypatingą dėmesį skiriant mokymuisi visą gyvenimą;
- rengti visuomenės ir ūkio poreikius tenkinančius aukštos profesinės kvalifikacijos specialistus;
- Kurti ir panaudoti MTEP rezultatus išryškinant ir stiprinant turimus šalies pranašumus;

* Žr. 4.4 ir 5.1–5.3 skyrius.

† Žr. 4.4 ir 5.1 skyrius.

- Užtikrinti studijų ir MTEP sistemos kokybišką funkcionavimą;
- stiprinti kalbų mokymą.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti:

Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategija. Ja siekiama kurti kūrybingą visuomenę, sudaryti sąlygas plėtoti verslumą ir inovacijas, kad 2020 metais Lietuvos suminis inovacijų indeksas pasiektų ES vidurkį. Numatoma:

- įgyvendinti integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) „Saulėtekis“, „Santara“ „Santaka“, „Nemunas“ ir Lietuvos jūrinio sektoriaus programas, vykdyti kitas slėnių plėtros priemones;
- plėtoti ir įgyvendinti subsidijų skyrimo mokslininkams konkurso būdu schemą, kitas programinio konkursinio finansavimo schemas;
- įgyvendinti Aukštųjų technologijų plėtros programą ir Pramoninės biotechnologijos programą;
- įgyvendinti bendrų mokslo-verslo projektų, skirtų mokslinių tyrimų, vykdomų jungtinių tyrimų programų tematikose, rezultatų komercinimui, finansavimo modelį;
- teikti finansavimą inovatyvių verslo klasterių veiklos projektams įgyvendinti;
- kurti mechanizmus, remiančius inovatyvių įmonių inkubacinę veiklą;
- skatinti tyrėjų įmonių kūrimąsi;
- įgyvendinti Baltijos jūros regiono programą (BSR Stars), skirtą inovacijų, klasterių ir mažų bei vidutinių įmonių tinklų plėtrai;
- teikti finansavimą fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems apsaugoti savo pramoninės nuosavybės teises tarptautiniu mastu;
- padidinti studijų prieinamumą suaugusiųjų tęstiniam neformaliai švietimui (kvalifikacijai tobulinti ir perkvalifikuoti);
- kurti sąlygas verslo ir mokslo institucijų bendradarbiavimui mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityje.

Valstybinė studijų ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2013-2020 metų plėtros programa. Šia programa siekiama stiprinti šalies konkurencingumą, kelti gerovę, plėtojant studijų, MTEP ir inovacijų sistemas. Numatoma:

- nuolat atnaujinti ir tobulinti studijų turinį ir procesą;
- modernizuoti studijų infrastruktūrą, reikalingą kokybiškam studijų procesui organizuoti;
- užtikrinti aukščiausią tarptautinį lygį, visuomenės ir ūkio poreikius atitinkančių ir aukštą pridėtinę vertę kuriančių MTEP veiklų vykdymą, stiprinti intelektinį MTEP potencialą;
- kurti, atnaujinti ir sutelkti, infrastruktūrą, kuri įgalintų plėtoti didelio poveikio technologijas ir kitas perspektyvias MTEP kryptis ir ūkio sektorius;
- sukurti ir plėtoti MTEP rezultatų inovatyvaus panaudojimo sistemą;
- užtikrinti mokslo ir studijų institucijų veiklos stebėseną, kokybės vertinimą ir informacinį ryšį.

Valstybinė švietimo 2003–2012 metų strategija. Šia strategija siekiama užtikrinti tokią švietimo kokybę, kad ji atitiktų tiek atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, tiek dabarties pasaulio visuomenės poreikius. Numatoma:

- įgyvendinti Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir atnaujinimo strategijos (2006–2012) priemonės, susijusias su užsienio kalbų mokymu ir šių kalbų mokymosi pasirinkimo didinimu;
- vykdyti Mokyklų tobulinimo programos plius ir kitus projektus, skirtus mokyklų infrastruktūrai gerinti, vadybinei kompetencijai ir lyderystės gebėjimams plėtoti, užsienio kalbų mokymosi pasirinkimui didinti, ankstyvajam užsienio kalbų mokymui gerinti ir projektų tęstinumui užtikrinti.

Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija.

Bendroji nacionalinė mokslinių tyrimų bei mokslo ir verslo bendradarbiavimo programa.

Šia programa siekiama skatinti glaudesnę ir ilgalaikę nacionalinių mokslo institucijų bei verslo bendradarbiavimą, plėtojant Lietuvoje perspektyviausias MTEP kryptis, sąlygojančias MTEP rezultatų komercializavimą ir technologijų plėtrą. Numatoma:

- skatinti verslo investicijas į MTEP ir sudaryti sąlygas verslui naudotis MTEP rezultatais;
- plėtoti aukštos kompetencijos MTEP centrus Lietuvoje;
- sutelkti mokslinį potencialą valstybei svarbių ir aktualių problemų sprendimui, siekiant užtikrinti MTEP rezultatų praktinį panaudojimą;
- skatinti nacionalinių mokslinių tyrimų tinklų kūrimąsi ir įsitraukimą į tarptautinius mokslinių tyrimų tinklus;
- sudaryti sąlygas aukščiausios kompetencijos centrų mokslininkų grupių veiklai;
- skatinti MTEP rezultatų komercializavimą.

Bendroji nacionalinė kompleksinė programa. Šia programa siekiama didinti MTEP imlių ūkio sektorių lyginamąją dalį ir tenkinti horizontalų MTEP poreikį ūkio subsektoriuose, kompleksiskai derinant aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimą, MTEP vykdymą, mokslo ir verslo saitų stiprinimą, bendros infrastruktūros kūrimą ir kitas konkurencingumą skatinančias priemones. Numatoma:

- užtikrinti konkrečių mokslui imlių ūkio subsektorių (mokslui imlaus verslo segmentų) darnią plėtrą;
- kompleksiskai derinti aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimą, MTEP vykdymą, mokslo ir verslo saitų stiprinimą.

Tyrėjų karjeros programa. Šia programa siekiama skatinti tęstinį mokslininkų ir kitų tyrėjų profesinį tobulinimąsi visuose karjeros etapuose ir didinti žmogiškųjų išteklių gebėjimus MTEP srityje kokybine ir kiekybine prasme. Numatoma:

- tobulinti tyrėjų kvalifikaciją ir kompetencijas;
- skatinti tyrėjų mobilumą;
- padėti didinti tyrėjų skaičių ir mažinti jų amžiaus vidurkį Lietuvoje.

Tikslus taip pat įgyvendins:

Nacionalinė mokslinių tyrimų, technologijų ir inovacijų plėtros kosmoso srityje 2010–2015 metų programa;

Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija;

Nacionalinės mokslo programos;

Lietuvos Respublikos 2009–2013 metų eksporto plėtros strategija;

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija 2008-2012 m.;

Investicijų pritraukimo 2011–2019 metais plėtros programa;

viešosios įstaigos „Investuok Lietuvoje“ ir viešosios įstaigos „Versli Lietuva“ veikla.

4.4. Struktūrinių sąlygų ekonomikai augti užtikrinimas: Verslo aplinkos gerinimas ir infrastruktūros plėtra

Verslo aplinkos gerinimas gali suteikti svarų postūmį Lietuvos ekonomikai. Ypač svarbu gerinti verslo pradžios sąlygas, mažinti administracinę naštą verslui, užtikrinti finansinių išteklių prieinamumą, sudaryti lygias konkurencines sąlygas šalinant kliūtis naujiems rinkos dalyviams patekti į rinką, skatinti produktyvias investicijas. Kartu su ES struktūrinių fondų parama tai padidintų Lietuvos įmonių konkurencingumą orientuojantis į aukštos pridėtinės vertės veiklas.

Verslo aplinkai gerinti Lietuva numato šias prioritетines veiksmų kryptis:

- sudaryti palankias sąlygas pradėti ir plėtoti verslą;
- remti verslumo skatinimo iniciatyvas;
- didinti verslo plėtros finansavimo galimybes;
- mažinti administracinę naštą ir supaprastinti teisinį reguliavimą;
- didinti verslo ir valstybės subjektų partnerystės efektyvumą;
- pasiekti, kad Lietuvos viešųjų pirkimų sistema funkcionuotų skaidriai ir efektyviai;
- užtikrinti konkurenciją viešųjų pirkimų srityje;
- stiprinti sąlygas kurtis naujoms mokslui imlioms įmonėms;
- stiprinti lygių konkurencinių teisių verslui užtikrinimą.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti:

reglamentavimo reforma, kuria siekiama konsoliduoti verslo aplinkos gerinimo iniciatyvas užtikrinant skaidresnę aplinką, efektyvesnę ir mažiau trikdančią rizikos vertinimu grįstą priežiūrą, mažesnę administracinę naštą ir prisitaikymo išlaidas verslui:

- administracinės naštos mažinimo veiksmų 2012 metų planas, apimantis administracinės naštos mažinimą, remiantis Europos Komisijos metodika 7 prioritетinėse transporto, mokesčių administravimo, darbo santykių, statistikos, aplinkos apsaugos, nekilnojamojo turto operacijų, teritorijų planavimo ir statybos srityse; valstybės tarnautojų administracinių gebėjimų šioje srityje stiprinimą ir informacijos apie geresnį reglamentavimą sklaidą;
- verslo aplinkos gerinimas pagal Pasaulio Banko tyrimą „*Doing Business*“;
- palankios ir stabilios verslo apmokestinimo bazės palaikymas;

- reikiamų finansinių išteklių prieinamumo ir jų įvairovės, atitinkančios verslo subjektų poreikius, užtikrinimas;
- naujos verslo teisinės formos, kuria būtų siekiama spartinti verslo pradžią ir sudaryti teisinis prielaidas mažiausiomis išlaidomis įsitvirtinti rinkoje, teisinio reguliavimo sukūrimas;
- verslumo skatinimo renginių organizavimas ir projektų vykdymas;
- verslo konsultacijų forumo „Saulėtekis“ iniciatyvos valdymo efektyvumo didinimas, siekiant veiksmingesnio Saulėtekio Komisijos pasiūlymų įgyvendinimo;
- verslo licencijavimo peržiūra užtikrinant abipusio vertinimo pagal Paslaugų direktyvą tęstinumą ir galimą licencijavimo peržiūros išplėtimą iki 2015 metų;
- konkurencijos įstatymo pataisos, atsižvelgiant į Saulėtekio komisijos pasiūlymus ir Valstybės kontrolės rekomendacijas, siekiant stiprinti konkurencijos taisyklių įgyvendinimą ir Konkurencijos Tarybos įgaliojimus iki 2012 metų pabaigos;
- verslą inspektuojančių institucijų optimizavimas supaprastinant inspektavimo funkciją, mažinant inspektavimo našta verslui, didinant inspektavimo skaidrumą.

Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009–2013 metų strategija, kurios tikslas – pasiekti, kad Lietuvos viešųjų pirkimų sistema leistų perkančiosioms organizacijoms mažiausiomis sąnaudomis įsigyti labiausiai jų poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus, užtikrintų konkurencingos ir naujovėmis grįstos ekonomikos kūrimo skatinimą ir palankios aplinkos viešųjų pirkimų dalyviams konstruktyviai bendradarbiauti sukūrimą. Numatoma:

- mažinti administracinę naštą viešųjų pirkimų srityje;
- skatinti smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose;
- intensyvinti elektroninių viešųjų pirkimų plėtrą;
- tobulinti viešųjų pirkimų verčių skaičiavimo metodiką;
- mažinti korupciją vykdant viešuosius pirkimus;
- tobulinti viešųjų pirkimų dalyvių kvalifikaciją.

Energijos, transporto ir aplinkosaugos, informacinių ir ryšių technologijų infrastruktūros vystymas ir integravimas į ES sistemas yra svarbios sąlygos ekonomikos plėtrai ateityje.

Opi problema, turinti neigiamos įtakos šalies ekonominiam augimui ir konkurencingumui, yra dujų ir elektros jungčių su ES trūkumas. Energetiniu požiūriu Lietuva nepriklauso ES ir jos nėra ES energetiniame žemėlapyje, todėl ji nurodoma kaip „elektros ir dujų salos“ statusą turinti valstybė. Kadangi energetikos infrastruktūros nepakankamumo problema dėl savo masto negali būti veiksmingai išspręsta vien nacionalinėmis priemonėmis, būtina politinė ir finansinė parama ES lygiu. Ji stimuliuoja sparčią infrastruktūros plėtrą, lemia projektų įgyvendinimą laiku, gali paskatinti privataus sektoriaus investicijas.

Nepakankamai išplėtota ir modernizuota Lietuvos transporto infrastruktūra pagal savo techninius parametrus ir teikiamų paslaugų kokybę ateityje taip pat negalės užtikrinti palankių sąlygų Lietuvos ekonomikos plėtrai, nebus iki galo išnaudojamos Lietuvos, kaip tranzitinės valstybės, galimybės. Probleminės sritys: gerokai techniškai ir technologiškai nuo kitų Europos valstybių atsilikęs ir dėl skirtingo vėžių pločio atskirtas geležinkelių sektorius ir kelių tinklas bei

viešasis transportas. Šių kliūčių šalinimas turėtų užtikrinti visuomenės narių mobilumą ir darnų bendravimą, veiksmingus verslo subjektų ryšius palaikant dinamišką šalies ūkio plėtrą.

Sėkminga ir efektyvi verslo ir ekonomikos plėtra yra glaudžiai susijusi su pakankamos ir veiksmingos aplinkosaugos infrastruktūros sukūrimu. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra labai atsilieka nuo ūkio plėtros tempų ir viešųjų vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų poreikio augimo.

Ekonomikos infrastruktūrai plėtoti Lietuva numato šias prioritетines veiksmų kryptis:

- integruotis į Europos elektros energetikos tinklų sistemą;
- sukurti funkcionuojančią dujų rinką;
- gerinti transporto infrastruktūrą, techninius parametrus ir paslaugų kokybę;
- sukurti pakankamą ir veiksmingą aplinkosaugos infrastruktūrą;
- plėtoti informacines ir ryšių technologijas, paremtas naujais MTEP rezultatais;

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Nacionalinė energetikos (energetinės nepriklausomybės) strategija (projektas). Šia strategija siekiama iki 2020 metų užtikrinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę ir sukurti pagrindą energetikos sektoriaus konkurencingumui ir darniai plėtrai, užtikrinant ilgalaikius vartotojų interesus. Numatytos priemonės:

- integracija į Europos elektros energetikos sistemas – Lietuvos ir Lenkijos elektros energijos jungties „LitPol Link“ ir Lietuvos ir Švedijos elektros energijos jungties „NordBalt“ užbaigimas sujungiant Lietuvą, Latviją ir Estiją su Europos kontinentiniu tinklu, kad darbas vyktų sinchroniniu režimu ir integruojantis į Europos elektros rinkas;
- pakankamų vietinių elektros gamybos pajėgumų užtikrinimas, siekiant patenkinti šalies elektros energijos paklausą 2020 metais statant Visagino atominę elektrinę ir didinant elektros gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių mastą;
- trečiojo ES energetikos paketo įgyvendinimas atskiriant perdavimo veiklą nuo tiekimo ir kitų veiklų;
- elektros rinkos liberalizavimas;
- gamtinių dujų sektoriaus plėtra: planuojama statyti suskystintų gamtinių dujų terminalą Klaipėdoje, įrengti gamtinių dujų saugyklą ir pastatyti Lietuvos–Lenkijos dujų jungtį, kuri sujungtų Lietuvos dujų sistemą su ES dujų tinklais. Siekiant paskatinti konkurenciją dujų sektoriuje, dujų rinka bus liberalizuojama atskiriant tiekimo ir perdavimo veiklą.

Nacionalinė mokslo programa „Ateities energetika“. Šia programa siekiama užtikrinti Lietuvos energetinį saugumą, integruotis į Europos Sąjungos energetikos sistemas, pasirengti dalyvauti laisvosiose energijos rinkose, atitikti griežtesnius aplinkos apsaugos reikalavimus, sukurti sąlygas naujų energetikos technologijų atsiradimui ir užtikrinti energijos tiekimo kokybę. Numatoma:

- sukurti ir iširti Lietuvos energetinio saugumo bei plėtros modelius;
- sukurti ateities energijos gamybos, tiekimo ir efektyvaus vartojimo mokslinę bazę.

Ilgalaikė (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos strategija. Šia strategija siekiama užtikrinti nepertraukiamą visuomenės narių mobilumą ir prekių transportavimą palaikant dinamišką šalies ūkio plėtrą, didinti Lietuvos ir ES konkurencinį pajėgumą tarptautinėse rinkose; iki 2025 metų Lietuvoje sukurti modernią ir subalansuotą multimodalinio transporto sistemą, savo techniniais parametrais, sauga ir teikiamų paslaugų kokybe prilygstančią ES valstybių senbuvių lygiui. Šio planavimo dokumento priemonių planuose numatoma:

- įgyvendinti projektą „Rail Baltica“ panaikinant Lietuvos ir Baltijos šalių jungties su Europa atskirtį ir įsiliejant į Europos geležinkelių transporto vežimo rinką;
- modernizuoti Rytų–Vakarų koridoriaus transporto infrastruktūros kompleksą, padidinti keliais ir geležinkeliais vežamų krovinių ir sutrumpinti kelionių laiką;
- modernizuoti Klaipėdos jūrų uosto infrastruktūrą;
- pastatyti išorinį giliavandenį jūrų uostą;
- modernizuoti ir išplėsti oro uostų infrastruktūrą siekiant praplėsti skrydžių geografiją ir pritraukti naujas avialinijas.

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008–2015 metų plėtros strategija, Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas ir Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, kuria siekiama pagal ekonominio, socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti ES valstybių narių senbuvių vidurkį, pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti ES leistinių normatyvų. Šių planavimo dokumentų priemonių planuose numatyta:

- atnaujinti ir išplėsti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemas;
- įgyvendinti atliekų tvarkymo projektus.

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programa. Šia programa siekiama nustatyti informacinės visuomenės plėtros prioritetus, tikslus ir uždavinius, kad būtų kuo geriau naudojamosi informacinių ir ryšių technologijų teikiamomis socialinėmis ir ekonominėmis galimybėmis, pirmiausia – internetu. Numatoma:

- sudaryti sąlygas Lietuvos gyventojams įgyti žinių ir įgūdžių naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis;
- skatinti gyventojus naudotis elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis, užtikrinti duomenų perdavimo kokybę, veikiančių paieškos sistemų infrastruktūrą;
- skatinti elektroninio verslo plėtrą;
- užtikrinti geografiškai tolygią plačiajuosčių elektroninių ryšių tinklų infrastruktūros plėtrą visoje šalies teritorijoje ir skatinti elektroninių ryšių paslaugų naudojimą;
- užtikrinti elektroninės erdvės saugumą ir patikimumą, didinti gyventojų ir įmonių pasitikėjimą elektronine erdve.

Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompiuterių tinklo LITNET veiklos užtikrinimo ir plėtros 2012–2016 metų programa „LITNET-3“. Šia programa siekiama duomenų perdavimo ir kitas inovatyvias e-paslaugas tarptautinei ir tarpinstitucinei Lietuvos švietimo ir mokslo institucijų veiklai užtikrinti. Numatoma:

- sudaryti sąlygas Lietuvos plačiajuosčio akademinio tinklo LITNET įsijungimui į Šiaurės šalių (projektas Baltic ring) ir ES (projektas GEANT) švietimo ir mokslo tinklus;
- užtikrinti prieigos prie interneto atnaujinimą visoms šalies švietimo įstaigoms;
- skatinti bendrų informacinių sistemų, tinklų ir duomenų bazių, skirtų viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimui MTEP srityje ir MTEP paslaugų teikimui kūrimą, atnaujinimą ir veiklą.

4.5. Struktūrinio nedarbo prevencija ir įtraukios darbo rinkos vystymas

Padėtis darbo rinkoje pagerėjo, tačiau vis dar yra nestabili, išlieka aukštas nedarbas. Atsigaunant ekonomikai nei viešas, nei privatus sektorius nesukuria pakankamai darbo vietų, reikalingų nedarbui kardinaliai sumažinti. Viešojo sektoriaus plėtros galimybes riboja vykdoma viešųjų finansų taupymo politika. Privatus sektorius ekonominio nuosmukio laikotarpiu persitvarkė taip, kad dabar verslas sugeba vykdyti veiklą turėdamas mažiau darbuotojų, o paskatų verslui kurti naujas darbo vietas kol kas nėra daug. Nėra pakankamai efektyviai kontroliuojamas neoficialus, nedeklaruotas darbas. Darbo rinkai būdingas nelankstumas neskatina įdarbinti daugiau darbuotojų. Galiojančios paramos priemonės neskatina savarankiško darbo, trūksta ekonominę ir darbo rinkos politiką apimančių iniciatyvų verslumą skatinančiai aplinkai sukurti. Sprendžiant nedarbo problemą, būtina gerinti aplinką verslui, savarankiškam darbui ir naujų darbo vietų kūrimui bei sustiprinti priemones, kuriomis skatinama pereiti nuo neoficialaus ar nedeklaruojamo darbo prie legalaus darbo.

Nepalankios demografinės tendencijos ir dideli emigracijos mastai mažina darbingo amžiaus gyventojų dalį ir riboja galimybes padengti socialinės apsaugos išlaidas, susijusias su visuomenės senėjimu. Siekiant užtikrinti ekonominio augimo galimybes bei valstybės socialinių įsipareigojimų vykdymą, būtina į darbo rinką įtraukti ir joje išlaikyti kiek galima daugiau darbo išteklių. Tačiau dėl netinkamo profesinio orientavimo, nepakankamų įgūdžių ir kompetencijos, taip pat dėl darbo patirties stokos per mažai jaunų žmonių patenka į darbo rinką. Vyresnio ir priešpensinio amžiaus asmenų galimybes integruotis į darbo rinką riboja menkas profesinis mobilumas ir stoka gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių. Esant aukštam nedarbo lygiui ir mažoms įsidarbinimo galimybėms auga ilgalaikių bedarbių skaičius, nuvertėja jų profesiniai įgūdžiai, mažėja aktyvumas ir motyvacija dalyvauti darbo rinkoje. Artimiausiu metu būtina skatinti aktyvesnį dalyvavimą darbo rinkoje ir kurti paskatas dirbti, remti įdarbinimą bei užtikrinti nuoseklią mokslus baigusio jaunimo integraciją į darbo rinką.

Darbo jėgos gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitiktis bei gebėjimų stygius kliudo ekonominei plėtrai. Švietimo ir mokymo sistemos nepakankamai greitai reaguoja į poreikį darbuotojams ir darbo ieškantiems asmenims suteikti darbo rinkos poreikius atitinkančių įgūdžių ir gebėjimų. Darbo rinkoje klostosi situacija, kai, esant aukštam nedarbo lygiui ir intensyviai emigracijai, laisvos darbo vietos neužimamos dėl kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo arba darbo ieškančių žmonių įgūdžių neatitikimo laisvoms darbo vietoms užimti reikalingų įgūdžių. Dėl aukšto

nedarbo ir nepakankamos kvalifikacijų atitikties darbo rinkos poreikiams atsiranda struktūrinio nedarbo ir ilgalaikio darbo rinkos nesubalansavimo grėsmė. Šios problemos sprendimui bus skiriama daug dėmesio. Artimiausiu metu būtina įgyvendinti sisteminės priemonės, kurios užtikrintų specialistų kvalifikacijos suteikimo ir perkvalifikavimo atitiktį darbo rinkos poreikiams.

Išaugęs darbdavių ir darbuotojų reikalavimas efektyviau spręsti užimtumo problemas, būtinumas gerinti viešųjų paslaugų teikimo kokybę, nuolat didėjantis nevyriausybinio sektoriaus vaidmuo ekonominiame šalies vystymesi bei informacinių technologijų plėtra reikalauja modernizuoti darbo rinkos sistemos administravimą ir užtikrinti jo efektyvumą, atvirumą piliečiams bei operatyviai ir veiksmingai reaguoti į greitai besikeičiančias darbo rinkos aplinkybes. Svarbiausias vaidmuo čia tenka Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų sistemai, nuo kurios veiklos efektyvumo tiesiogiai priklauso aktyvios darbo rinkos politikos priemonių poveikis užimtumui. Be to, svarbu, kad visuomenė pasitikėtų darbo biržų sistema. Darbo birža turi veikti kaip darbo jėgos judėjimo nacionalinėje darbo rinkoje pagrindinė tarpininkė, reguliuojanti pasiūlos paklausos balansą. Artimiausiu metu bus įgyvendinamos priemonės, kurios padės Lietuvos darbo biržai tapti lankstesne, atviresne ir labiau darbo ieškančių žmonių bei darbdavių poreikius tenkinančia įstaiga.

Užtikrinant geresnį darbo rinkos subalansavimą ir vykdant struktūrinio nedarbo prevenciją trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu prioritetingos veiksmų kryptys yra:

- aplinkos verslui, savarankiškam darbui ir naujų darbo vietų kūrimui gerinimas;
- dalyvavimo darbo rinkoje didinimas bei įdarbinimo rėmimas, visų pirma jaunimo;
- gebėjimų ir kompetencijos paklausos ir pasiūlos neatitikimo mažinimas;
- darbo rinkos institucijų veiklos aprėpties ir efektyvumo didinimas.

Prioritetingos veiksmų kryptis padės įgyvendinti šios priemonės:

Aplinkos verslui, savarankiškam darbui ir naujų darbo vietų kūrimui gerinimas. Numatoma:

- Tobulinant darbo laiko bei darbo sutarčių sudarymo ir nutraukimo reglamentavimą, Lietuvos Respublikos darbo kodekse įteisinti galimybes įmonėms greičiau reaguoti į rinkos pokyčius, praplečiant terminuotų darbo sutarčių sudarymo galimybę; įspėjimo apie darbo sutarties nutraukimą terminą nustatant pagal darbuotojo darbo stažą toje įmonėje; panaikinant nuostatas dėl tam tikrų darbuotojų kategorijų atleidimo tik ypatingais atvejais; atsisakant didesnių kaip keturių mėnesių vidutinio darbo užmokesčio dydžio išėjinių išmokų mokėjimo; nustatant galimybę nustatyti ilgesnę kasdieninio darbo trukmę; sudarant galimybes lanksčiau nustatyti darbo laiko savaitės trukmę; kasmetines atostogas nustatant darbo dienomis; numatant galimybę dėl nemokamų atostogų susitarti šalims; nustatant galimybę konkrečių darbų ir pareigų sąrašą dėl visiškos materialinės atsakomybės sutarčių nustatyti darbo tvarkos taisyklėse ir kt.
- Siekiant subalansuoti darbdavių atsakomybę bei sumažinti administracinę naštą darbdaviams darbo santykių srityje, numatoma Lietuvos Respublikos darbo kodekse atsisakyti patarnavimo sutarčių, taip pat darbo sutarčių registravimo žurnalų ir

Vyriausybės nustatytų pavyzdinės darbo sutarties bei darbuotojo tapatybę patvirtinančio dokumento formų, suteikiant ūkio subjektams teisę naudotis darbdavio patvirtintos formos darbo laiko apskaitos žiniaraščiais, laisvos formos darbo sutartimis bei laisvos formos darbuotojo tapatybę patvirtinančiais dokumentais. Įvertinus tai, kad didžiausią administracinę naštą įmonėms sukeliantis informacinis įpareigojimas yra informacinių lapelių privalomas įteikimas darbuotojui, nustatoma, kad šis lapelis būtų išduodamas tik darbuotojo prašymu (informavimo tvarką nustato kolektyvinė sutartis ar darbo tvarkos taisyklės).

- Siekiant palengvinti įmonių bei fizinių asmenų, gavusių paskolą iš Verslumo skatinimo fondo, galimybes įsitvirtinti rinkoje pradinėje savarankiškos veiklos stadijoje, numatomos papildomos finansinės paskatos, teikiant subsidijas sumokėtoms privalomojo socialinio draudimo įmokoms kompensuoti.
- Gerinant paramos verslui ir finansinės paramos sistemų kokybę, numatoma padidinti finansinių išteklių prieinamumą smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, toliau vykdant finansų inžinerijos priemones (garantijos kredito įstaigoms už smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų paskolas, lengvatinės paskolos, investuojamas rizikos kapitalas į smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų akcinį kapitalą), įgyvendinant naujas priemones (garantijos už smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų lizingo sandorius, naujos rizikos kapitalo priemonės – investicijos veiklos pradžia).
- Skatinant perėjimą nuo neoficialaus ar nedeklaruoto darbo prie oficialaus darbo, numatoma vykdyti nuolatinę švietėjišką veiklą, susijusią su nelegalaus darbo prevencija, informuojant visuomenę apie neigiamas socialines ir ekonomines pasekmes, daroma žala bei ugdant nepakantumą nelegaliam darbui. Numatoma vykdyti švietėjišką veiklą mokyklose (11-12 klasių mokiniams), profesinėse bei aukštosiose mokyklose, supažindinant jaunimą su darbuotojo teisėmis pradedant dirbti bei nelegalaus darbo daroma žala darbuotojui. Numatoma naujiems darbdaviams teikti informaciją apie darbuotojų įdarbinimą bei grėšiančią atsakomybę darbdaviams priimant darbuotojus nelegaliai.

Dalyvavimo darbo rinkoje didinimas bei įdarbinimo rėmimas, visų pirma jaunimo.

Numatoma:

- 2012 metais pradėta piniginės socialinės paramos reforma, kuria siekiama skaidrinti jos teikimą, skatinti įsidarbinimą ir tuo pačiu mažinti paskatas piktnaudžiauti valstybės parama. Priklausomai nuo socialinės pašalpos gavimo trukmės, numatoma proporcingai mažinti jos dydį darbingo amžiaus darbingiems, bet nedirbantiems asmenims (išskyrus atvejus, kai žmogus nedirba dėl objektyvių priežasčių). Taip bus skatinama aktyviai ieškoti darbo, dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, visuomenei naudingoje veikloje, o nesitenkinti ilgalaikė socialine parama. Numatoma taikyti griežtas priemones tiems asmenims, kurie, gaudami piniginę socialinę paramą, turi nelegalių pajamų, dirba nelegalų darbą - tam tikrą laiką nutraukti paramos teikimą, pareikalauti grąžinti neteisėtai gautą piniginę socialinę paramą. Nuo šių metų 5

savivaldybėse vyksta bandomieji (pilotiniai) projektai, suteikiant savivaldybėms daugiau teisių ir daugiau atsakomybės socialinės piniginės paramos teikimo srityje.

- Kurti mobilies su jaunimu dirbančių specialistų komandas; Parengti Nacionalinę savanoriškos veiklos programą, skirtą jauniems žmonėms įgyti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų, patirties, padėti pasirinkti profesiją ir taip lengviau pasiruošti bei įsilieti į darbo rinką; Vykdyti pilotinius socialinės atskirties mažinimo projektus, taikant esamas metodikas, skirtas grąžinti į darbo rinką ir/ arba formaliojo švietimo sistemą jaunuolius, ypatingą dėmesį skiriant socialinę atskirtį patiriantiems asmenimis.
- Plėtoti jaunimo neformalų ugdymą per savanorystę, kuri teikia galimybę įgyti kompetencijų, darbo įgūdžių bei padeda apsispręsti dėl tolimesnio mokymosi ar darbo, kartu užtikrinant, jog neformaliojo ugdymo metu darbo rinkoje įgytos kompetencijos būtų tinkamai pripažintos.
- Organizuoti nekvalifikuotų jaunų bedarbių mokymą pagal pirminio profesinio mokymo programas, taikant mokinio krepšelio principus, kad darbo biržoje įregistruotas nekvalifikuotas jaunimas iki 21 metų galėtų įgyti pirmąją profesinę kvalifikaciją pagal formaliojo profesinio mokymo programas.
- Kurti patrauklias besimokančiam jaunimui praktikų atlikimo sistemas, sudarant galimybes jiems dalyvauti laikino užimtumo projektuose, įmonėse ir (arba) ne pelno organizacijose kurti studentų praktikų organizavimo modelius (sistemas), remti praktikų ir stažuotių paieškos ir organizavimo portalų plėtrą, dalyvaujant darbdaviams, jaunimo organizacijoms bei švietimo įstaigoms.
- Parengti profesijos darbo įgūdžių įgijimo sutarties projektą bei jį lydinčiuosius dokumentus, numatant galimybes pasirašyti praktinio mokymo sutartis tarp darbdavio ir praktikanto. Šios sutartys veiktų šalia trišalių mokymo sutarčių (per švietimo įstaigas) ir padidintų galimybes įgyti darbo įgūdžių.
- Plėtoti pameistrystės mokymo formas - praktinį profesinį mokymą organizuoti realioje darbo vietoje, siekiant užtikrinti nuolatinį ryšį tarp mokymo institucijos ir verslo įstaigų, didinti įsidarbinimo galimybes. Numatomos iniciatyvos pameistrystės vietų informacinių sistemų kūrimui.
- Remti konsultavimo, informavimo, verslo mokytojų („mentorių“), instruktorių („kaučingo“ specialistų) paslaugų jaunimui teikimą verslo pradžios, verslo finansavimo ir verslo plėtros klausimais. Remti universitetų, asocijuotų verslo struktūrų verslumo centrų programas, kurios skatina absolventus kurti savo verslą ir jį sėkmingai vystyti. Subsidijuoti konsultacines paslaugas ir darbo vietos nuomą sparčiai augantiems verslams (Startup Nitro krepšeliai).
- Subsidijuoti pradedančio darbinę veiklą jaunimo darbo įgūdžių įgijimą bei įdarbinimą.
- Vykdyti bedarbių integravimo į darbo rinką skatinimo projektus, prioritetą teikti jaunų bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, profesiniam mokymui, susiejant jį su būsima darbo vieta.

- Siekiant sumažinti darbdaviams tenkančią darbo apmokestinimo našta, pratęsti Privalomo socialinio draudimo lengvatos taikymą ir po 2012 m. liepos 31 d., kompensuojant pirmą kartą įsidarbinusių asmenų socialinio draudimo įmokas, ir taip užtikrinti visas jų socialinio draudimo garantijas.
- Parengti mokymosi visą gyvenimą veiksmų planą, kuris taptų 2013-2022 m. valstybės ilgalaikės švietimo strategijos dalimi.

Gebėjimų ir kompetencijos paklausos ir pasiūlos neatitikimo mažinimas. Numatoma:

- Sukurti vidutinės trukmės žmogiškųjų išteklių poreikio prognozavimo sistemą, kuri sudarys galimybes identifikuoti darbo jėgos pasiūlos ir paklausos neatitikimo darbo rinkoje aspektus bei prognozuoti darbo rinkos poreikius pagal Lietuvos profesijų klasifikatoriaus grupes, sektorius ir išsilavinimo lygius.
- Sukurti žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos sąsajų su darbo vietomis stebėsenos sistemą, kuri leistų sukurti darbo vietų žemėlapią pagal profesijų grupes bei joms keliamus reikalavimus ir padėtų gauti objektyvią informaciją apie mokymo įstaigas baigusiu asmenų įsidarbinimą ir karjerą bei palyginti studijų ir profesinio mokymo programų absolventų parengimo efektyvumą. Informacija būtų panaudojama profesinio orientavimo ir informavimo priemonėse ir rengiant vidutinės trukmės žmogiškųjų išteklių paklausos prognozes.
- Atlikti profesinių kvalifikacijų poreikio tyrimus 2 ūkio sektoriuose (iš 5 prioritetinių: energetikos ir aplinkos apsaugos; statybos ir architektūros; apgyvendinimo ir maitinimo, turizmo, sporto ir poilsio; informacinių technologijų ir komunikacijos; transporto ir saugojimo paslaugų).
- Susieti Lietuvos aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kvalifikacijas pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą su Europos kvalifikacijų sandara.
- Profesinio mokymo įstaigų sistemą pritaikant naujų technologijų mokymui, profesinio mokymo įstaigose įkurti 7 sektorinius praktinio mokymo centrus.
- Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą asmenų profesinis mokymas, įgūdžių ir kvalifikacijos atnaujinimą organizuoti tik esant konkrečioms įdarbinimo galimybėms.

Darbo rinkos institucijų veiklos aprėpties ir efektyvumo didinimas. Numatoma:

- Įdiegti naują bedarbių aptarnavimo modelį. Taikant šį modelį, bus siekiama nustatyti bedarbių gebėjimus, pasirengimą dirbti ir motyvaciją. Šis modelis padės išskirti sunkiausiai integruojamas bedarbių grupes, kurioms bus taikomos individualios spartesnio grįžimo į darbo rinką priemonės.
- Įdiegti į rezultatus orientuotą ir įrodymais pagrįstą valdymo modelį tarpininkavimo įdarbinant veikloje, taikyti naujus darbuotojų motyvavimo metodus, jų veiklą susiejant su darbo ieškančių asmenų įdarbinimo rezultatais.
- Didinti individualių užimtumo veiklos planų veiksmingumą. Į karjeros planavimo procesą bus įtraukiamas pats bedarbis, kuris bus skatinamas sudaryti preliminarų individualų užimtumo veiklos planą, numatant kryptingą veiklą, siekiant pagrindinio integravimosi į darbo rinką tikslo.

- Darbo biržos teikiamų paslaugų perkėlimas į internetinę erdvę pagerins paslaugų prieinamumą darbo rinkos dalyviams - sudarys galimybę darbo biržos klientams pasinaudoti šiuolaikinėmis informacinių technologijų priemonėmis ieškant tinkamo darbo arba darbuotojų.
- Siekiant sustiprinti darbo biržos paslaugų aprėptį, numatoma plėtoti bendradarbiavimą su savivaldos institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, numatant galimybes darbo rinkos paslaugas teikti ne tik nuotolinių darbo centrų patalpose, pasitelkiant e. paslaugas.

V. STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS: PAŽANGUS EKONOMIKOS AUGIMAS

5.1. Investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą didinimas

Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) ir inovacinės veiklos rezultatai turi pasiekti bendrus Europoje deklaruojamus tikslus ir užtikrinti Lietuvai stiprias konkurencines pozicijas tarptautinėse rinkose. Per dešimtmetį Lietuva turi sukurti inovacijomis, naujomis technologijomis ir kvalifikuotais žmogiškaisiais ištekliais grindžiamą žinių ekonomiką, taip pat sudaryti geresnes bendrąsias ir finansavimo sąlygas moksliniams tyrimams ir inovacijoms, kad būtų užtikrinta, jog novatoriškos idėjos virstų prekėmis ir paslaugomis, kurios skatintų augimą ir naujų darbo kūrimą.

Lietuvos 2011 metų suminis inovacijų indeksas buvo 0,255, tuo tarpu ES27 šis rodiklis siekė 0,539. Atsižvelgiant į pastarųjų metų Lietuvos suminio inovacijų indekso kaitos tendencijas ir šalies ekonominę, socialinę bei politinę situaciją, tikėtinos šios suminio inovacijų indekso kaitos perspektyvos: 2015 metais Lietuvos suminis inovacijų indeksas bus 0,280, o 2020 metais prilygs ES27 suminio inovacijų indekso vidurkiui (palyginti su 2008 metais).

Vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių santykinai žemą suminį inovacijų indeksą, yra nepakankamos investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą. 2009 metais mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbams buvo skirta 765 mln. litų (0,84 procento BVP), 2010 metais – 755,6 mln. litų (0,79 procento BVP). 2010 metais. Didžiausią mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų dalį sudarė valdžios lėšos (47,5 procento), verslo įmonių lėšos (24,1 procentas), užsienio lėšos (20,0 procento), aukštojo mokslo ir ne pelno institucijų lėšos (8,4 procento). Nors valdžios ir aukštojo mokslo sektoriuose mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų lygis atitinka ES valstybių vidurkį, verslo sektoriuje jis išlieka žemas.

Numatoma, kad iki 2020 metų Lietuvos investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą turėtų padidėti iki 1,9 procento, visų pirma sudarant geresnes sąlygas privačiam sektoriui investuoti į MTEP. Pritraukti privačias investicijas į MTEP galima keliant mokslinių tyrimų kokybės lygį, kam būtina tinkama infrastruktūra ir intelektinis potencialas bei sudarant palankias sąlygas mokslo ir verslo partnerystei, plėtojant bendrų verslo ir mokslo projektų rėmimo schemas. 2011–2012 metams jau numatyta nemaža ES parama, todėl mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidos akivaizdžiai didės; vėliau svarbios bus papildomos valstybės bei privataus kapitalo

investicijos. Nustatant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų rodiklį, remiamasi prielaida, kad padidinsi savo investicijas į mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros infrastruktūrą, aplinką ir žmogiškuosius išteklius iki maždaug 1 procento valstybė gali sukurti prielaidas didesnėms privataus sektoriaus ir užsienio investicijoms, kurios sudarytų 0,9 procento BVP. Prie privačių investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą skatinimo prisidės ir pelno mokesčio lengvatos įmonėms, investuojančioms į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą* ir technologinį atsinaujinimą†. Mokslo ir studijų sistemos pertvarka taip pat turėtų pritraukti daugiau užsienio investicijų. Be to, yra itin svarbu numatyti tolesnes investicijas į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą 2014–2020 metų ES paramos periodu, kitaip gerokai padidės rizika, kad užsibrėžtas siekis nebus pasiektas.

Skatinant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, taip pat inovacijų plėtrą, numatomos šios prioritetinės veiksmų kryptys:

- didinti Lietuvos integraciją į pasaulio rinkas („Lietuva be sienų“);
- kurti ir panaudoti MTEP rezultatus išryškinant ir stiprinant turimus šalies pranašumus;
- ugdyti kūrybingą ir inovatyvią visuomenę;
- plėtoti įvairias inovacijas;
- diegti sisteminių požiūrį į inovacijas;
- stiprinti viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros potencialą ir jo integraciją į Europos ir tarptautinę mokslo erdvę;
- kurti teisingą atlygį užtikrinančią, bet informacijos prieinamumo nevaržančią intelektinės nuosavybės apsaugos sistemą.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategija. Šia strategija siekiama kurti kūrybingą visuomenę, sudaryti sąlygas plėtoti verslumą ir inovacijas, kad 2020 metais Lietuvos suminis inovacijų indeksas pasiektų ES vidurkį. Be priemonių, nurodytų 3.3 skyriuje, numatoma:

- įgyvendinti inovacinių čekių schemą inovacijoms versle skatinti;
- įgyvendinti Biomedicinos ir biotechnologijos, Medžiagų mokslo, fizikinių ir cheminių technologijų, Inžinerijos ir informacinių technologijų, Gamtos išteklių ir žemės ūkio jungtines tyrimų programas;
- vykdyti mokslo ir studijų institucijų konsolidaciją ir veiklos optimizavimą, stiprinti jų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros potencialą;
- rengti ir įgyvendinti nacionalines kompleksines, mokslo ir įvairių lygių švietimo programas;

* Pelno mokesčio lengvatos įmonėms, investuojančioms į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą: įmonių sąnaudos, patirtos investuojant į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, 3 kartus atskaitomos iš apmokestinamojo pelno bazės; leidžiama nurašyti į sąnaudas mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikloje naudojamo ilgalaikio turto įsigijimo kainą per 2 metus.

† Pelno mokesčio lengvata įmonėms, investuojančioms į technologinį atsinaujinimą: įmonėms apmokestinamas pelnas mažinamas iki 50 procentų išlaidų, patirtų investuojant į įrengimus, ryšių priemones, kompiuterinę techniką, įrangą.

- ugdyti studentų praktinio mokymo ir verslumo įgūdžius, sudaryti sąlygas studentams atlikti praktiką ir dėstytojams vyksti į stažuotes užsienio įmonėse;
- plėtoti ir įgyvendinti subsidijų mokslininkams skyrimo konkurso būdu schemą, kitas programinio konkursinio finansavimo schemas;
- teikti finansavimą verslo inicijuojamiems mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veiklos projektams įgyvendinti;
- studijas organizuoti įvairiais būdais, taip pat ir tarptautines studijas, siekiant, kad 2020 metais Lietuvos studentai, kitoje šalyje praleidę dalį studijų, sudarytų ne mažiau kaip 20 procentų.

Valstybinė studijų ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2013-2020 metų plėtros programa. Šia programa siekiama stiprinti šalies konkurencingumą, kelti gerovę, plėtojant studijų, MTEP ir inovacijų sistemas. Numatoma:

- užtikrinti aukščiausią tarptautinį lygį, visuomenės ir ūkio poreikius atitinkančių ir aukštą pridėtinę vertę kuriančių MTEP veiklų vykdymą, stiprinti intelektualinį MTEP potencialą;
- kurti, atnaujinti ir sutelkti, infrastruktūrą, kuri įgalintų plėtoti didelio poveikio technologijas ir kitas perspektyvias MTEP kryptis ir ūkio sektorius;
- sukurti ir plėtoti MTEP rezultatų inovatyvaus panaudojimo sistemą.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa. Šia programa siekiama užtikrinti švietimo kokybę, atitinkančią tiek atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, tiek dabarties pasaulio visuomenės poreikius. Numatoma:

- įgyvendinti priemones, susijusias su mokinių tiriamųjų, problemų sprendimų, idėjų kūrimo, praktinių gebėjimų plėtojimu, kūrybinio mąstymo ugdymu, siekiant aukštesnio mokinių bendrojo raštingumo;
- įgyvendinti Mokyklų tobulinimo programos plus projektus, skirtus mokinių bendrosioms kompetencijoms, kūrybiškumui ir praktiniams gebėjimams ugdyti, aktyvinti tyrėjų ir mokyklų bendradarbiavimą ir teikiamą pagalbą bendrojo lavinimo mokyklos gamtos ir tikslųjų, humanitarinių ir socialinių mokslų, technologijų srityse. Įtvirtinti šių projektų tęstinumą.

Bus parengta *Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija.*

Bendroji nacionalinė mokslinių tyrimų bei mokslo ir verslo bendradarbiavimo programa. Šia programa siekiama skatinti glaudesnę ir ilgalaikę nacionalinių mokslo institucijų bei verslo bendradarbiavimą, plėtojant Lietuvoje perspektyviausias MTEP kryptis, sąlygojančias MTEP rezultatų komercializavimą ir technologijų plėtrą. Numatoma:

- skatinti verslo investicijas į MTEP ir sudaryti sąlygas verslui naudotis MTEP rezultatais;
- plėtoti aukštos kompetencijos MTEP centrus Lietuvoje;
- sutelkti mokslinį potencialą valstybei svarbių ir aktualių problemų sprendimui, siekiant užtikrinti MTEP rezultatų praktinį panaudojimą;
- skatinti nacionalinių mokslinių tyrimų tinklų kūrimąsi ir įsitraukimą į tarptautinius mokslinių tyrimų tinklus;

- sudaryti sąlygas aukščiausios kompetencijos centrų mokslininkų grupių veiklai;
- skatinti MTEP rezultatų komercializavimą.

Bendroji nacionalinė kompleksinė programa. Šia programa siekiama didinti MTEP imlių ūkio sektorių lyginamąją dalį ir tenkinti horizontalų MTEP poreikį ūkio subsektoriuose, kompleksiskai derinant aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimą, MTEP vykdymą, mokslo ir verslo saitų stiprinimą, bendros infrastruktūros kūrimą ir kitas konkurencingumą skatinančias priemones. Numatoma:

- užtikrinti konkrečių mokslui imlių ūkio subsektorių (mokslui imlaus verslo segmentų) darnią plėtrą;
- kompleksiskai derinti aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimą, MTEP vykdymą, mokslo ir verslo saitų stiprinimą.

Tyrėjų karjeros programa. Šia programa siekiama skatinti tęstinį mokslininkų ir kitų tyrėjų profesinį tobulinimąsi visuose karjeros etapuose ir didinti žmogiškųjų išteklių gebėjimus MTEP srityje kokybine ir kiekybine prasme. Numatoma:

- tobulinti tyrėjų kvalifikaciją ir kompetencijas;
- skatinti tyrėjų mobilumą;
- padėti didinti tyrėjų skaičių ir mažinti jų amžiaus vidurkį Lietuvoje.

Visuomenės švietimo intelektualinės nuosavybės teisių klausimais programa. Šia programa siekiama plėtoti visuomenės švietimo intelektualinės nuosavybės teisių srityje veiklą, akcentuojant informacinei visuomenei aktualius autorių teisių ir gretutinių teisių reglamentavimo, įgyvendinimo ir gynimo aspektus. Numatoma:

- informuoti kūrinių naudotojus ir plačiąją visuomenę apie piratavimo žalą;
- informuoti autorių ir gretutinių teisių turėtojus, naudotojus ir plačiąją visuomenę apie būtinybę derinti jų interesus informacinėje visuomenėje ir skatinti diskusijas šia tema;
- skatinti jaunąją kartą (mokinius ir studentus) atkreipti dėmesį į intelektualinės nuosavybės svarbą, dalyvauti diskusijose apie šios srities problemas;
- tobulinti kultūros įstaigų darbuotojų kvalifikaciją intelektualinės nuosavybės teisių gynimo srityje.

5.2. Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimas

Ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos masto mažinimas yra vienas svarbiausių nacionalinių tikslų. Siekiama, kad 2020 metais ES iš švietimo sistemos pasitraukusių ne aukštesnį kaip pagrindinį išsilavinimą turinčių 18–24 metų jaunuolių dalis būtų ne didesnė kaip 10 procentų. Lietuvoje anksti iš švietimo sistemos pasitraukusiųjų dalis 2008 metais sudarė 7,4 procento, 2009 metais – 8,7 procento, 2010 metais – 8,1 procento, 2011 metais – 7,9 procento. Išliko dideli skirtumai tarp miesto ir kaimo (2011 metais atitinkamai 4,7 procento ir 13,4 procento), berniukų ir mergaičių (2011 metais atitinkamai 10,6 procento ir 5,0 procento). Manoma, kad dėl neracionalaus mokyklų tinklo, neišplėtos švietimo pagalbos infrastruktūros ir nepakankamos pedagogų kvalifikacijos bei kompetencijos didėjo atotrūkis tarp regionų.

Lietuva sieks, kad 2020 metais anksti palikusiųjų švietimo sistemą dalis neviršytų 9 procentų (tai numatyta ir 2003 metų Valstybinėje švietimo strategijoje) ir mažėtų skirtumai tarp miesto ir kaimo, berniukų ir mergaičių.

Ankstyvajam jaunų žmonių pasitraukimui iš švietimo sistemos mažinti numatomos šios prioritetinės veiksmų kryptys:

- plėtoti ikimokyklinio ugdymo infrastruktūrą ir paslaugų įvairovę;
- mažinti priešmokyklinio, bendrojo ugdymo kokybės skirtumus tarp regionų (miesto ir kaimo), berniukų ir mergaičių, įvairių ugdymosi poreikių turinčių asmenų;
- gerinti socialiai jautrių grupių, neįgaliųjų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų ugdymo ir švietimo pagalbos infrastruktūrą ir plėtoti paslaugų įvairovę;
- didinti ugdymo (mokymo) programų lankstumą ir sudaryti galimybes kitaip įgyti pagrindinį ir (ar) vidurinį išsilavinimą;
- gerinti profesinio mokymo įstaigų praktinio profesinio mokymo infrastruktūrą;
- ugdyti mokinių karjeros valdymo kompetencijas;
- skatinti jaunuolius tęsti mokslą profesinio mokymo įstaigose ir įgyti darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją.

Prioritetinės veiksmų kryptys bus įgyvendinamos remiantis šiais dokumentais:

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programa. Šia programa siekiama didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą ir gerinti kokybę. Numatoma įgyvendinti priemones, gerinsiančias ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo infrastruktūrą, didinsiančias paslaugų, ugdymo turinio, organizavimo pasirinkimo įvairovę.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa. Šia programa siekiama išplėtoti tęstinę, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią, prieinamą ir socialiai teisingą švietimo sistemą. Numatoma:

- įgyvendinti priemones, skirtas ugdymo turinio individualizavimui, diferencijavimui, vertinimui ir inovacijoms skatinti.

Bus parengta *Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija*.

Tikslai taip pat bus įgyvendinami remiantis *Nacionaline profesinio orientavimo švietimo sistemoje programa* ir *Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programa* *.

5.3. Turinčių aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą asmenų dalies išlaikymas

2003 metais patvirtintoje Valstybinėje švietimo strategijoje užsibrėžta didinti aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų skaičių, nes 2003 metais 30–34 metų asmenų, turinčių aukštąjį ar jam prilygintą išsilavinimą, dalis siekė tik 25,2 procento. Atsiradusi koleginių ir universitetinių studijų įvairovė ir pakitę darbo rinkos reikalavimai lėmė, kad vis daugiau vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunuolių rinkdavosi studijas aukštosiose mokyklose.

* Žr. 7.1 skyrių.

Lietuvoje 30–34 metų gyventojų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, kasmet daugėja: 2009 metais jie sudarė 40,6 procento, 2010 metais – 43,8 procento. Šį rodiklį iki 2020 metų išlaikyti didesnę kaip 40 procentų gali būti sunku, jeigu jaunimas dažniau rinksis profesinį išsilavinimą arba įgijęs vidurinį išsilavinimą išeis tiesiai į darbo rinką. Tačiau rodiklio reikšmės nesiekiamo reikšmingai didinti – Lietuva sieks, kad 2020 metais aukštąjį arba jam prilygstantį išsilavinimą turėtų ne mažiau kaip 40 procentų 30–34 metų gyventojų. Kadangi vis daugiau jaunuolių siekia aukštojo mokslo, šiuo metu iškilo poreikis daugiau dėmesio skirti studijų kokybei. Tai padėtų išlaikyti aukštą gyventojų išsilavinimo lygį.

Kad būtų išlaikyta 30–34 metų asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalis, Lietuva numato šias prioritetines veiksmų kryptis:

- rengti visuomenės ir ūkio poreikius tenkinančius aukštos profesinės kvalifikacijos specialistus, tobulinant studijų kokybę.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Valstybinė studijų ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2013-2020 metų plėtros programa. Šia programa siekiama stiprinti šalies konkurencingumą, kelti gerovę, plėtojant studijų, MTEP ir inovacijų sistemas. Numatoma:

- užtikrinti informuotą ir sąmoningą studijų pasirinkimą;
- nuolat atnaujinti ir tobulinti studijų turinį ir procesą;
- užtikrinti studijų prieinamumą;
- skatinti studijų tarptautiškumą;
- sudaryti sąlygas mokymuisi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimui aukštosiose mokyklose;
- modernizuoti studijų infrastruktūrą, reikalingą kokybiškam studijų procesui organizuoti.

Nacionalinė studijų programa. Šia programa siekiama konkurencingos Lietuvos aukštojo mokslo sistemos, teikiančios geros kokybės studijų ir mokslo paslaugas, užtikrinančios žmogiškųjų išteklių indėlį į mokslo ir studijų proceso plėtrą. Numatoma:

- įgyvendinti projektus, skirtus studijų programų įvairovei didinti, lankstiems studijų būdams, modulinei struktūrai plėtoti;
- tobulinti finansinės paramos studentams ir studijų paskolų sistemą;
- tęsti aukštųjų mokyklų tinklo ir infrastruktūros konsolidavimą.

Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo programa. Šia programa siekiama, kad Lietuva taptų tarptautiniu studijų paslaugų centru. Numatoma:

- rengti ir įgyvendinti jungtines studijų programas su užsienio aukštosiomis mokyklomis, kad šiose mokyklose galėtų studijuoti užsieniečiai;
- skatinti ir remti tarptautinį studentų ir dėstytojų judumą;
- didinti Lietuvos aukštojo mokslo tarptautinį patrauklumą.

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, kuria siekiama numatyti mokymosi visą gyvenimą plėtros kryptis ir jų įgyvendinimo priemones. Numatoma:

- įdiegti ir įgyvendinti neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose sistemas;
- sudaryti sąlygas tęstinių studijų paslaugų atsiradimui aukštosiose mokyklose, rengiant auštos profesinės kvalifikacijos specialistus;
- remti projektus, skirtus dėstytojų praktinių žinių ir gebėjimų vystymui.

Numatoma tobulinti turimą teisinę bazę, skatinančią asmenis, įgijusius profesinę kvalifikaciją profesinio mokymo įstaigose, tęsti mokymąsi aukštojo mokslo įstaigose.

VI. STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS: TVARUS EKONOMIKOS AUGIMAS

6.1. Atsinaujinančių energijos išteklių sunaudojimo didinimas

Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra yra svarbi alternatyva tradicinei energetikai, ne tik padedanti spręsti su klimato kaita susijusias problemas, bet ir didinanti Lietuvos energetinę nepriklausomybę. 2010 metais iš atsinaujinančių energijos išteklių gaminama energija sudarė apie 19,7 procento galutinio energijos suvartojimo Lietuvoje. Kadangi energija, pagaminta iš atsinaujinančių energijos išteklių, dažniausiai yra brangesnė už pagamintą iš iškastinių žaliavų, atsinaujinančių energijos išteklių plėtros skatinimą remia valstybė. Šiuo metu naudojamos šios paramos priemonės: taikoma prisijungimo prie tinklo nuolaida, esant ribotiems perdavimo pajėgumams, pirmenybė teikiama atsinaujinantiems energijos ištekliams, taikomos biodegalų mokesčių išlygos, elektros supirkimo kompensaciniai tarifai (angl. *feed-in tariff*), lengvatos balansuoti elektros energiją.

Lietuvos nacionalinis tikslas – atsinaujinančių energijos išteklių dalį, palyginti su bendru galutiniu energijos suvartojimu, 2020 metais padidinti iki 23 procentų. Viena šio rodiklio sudedamųjų dalių – įsipareigojimas, kad atsinaujinančių energijos išteklių energija, sunaudojama visų rūšių transporte, sudarytų 10 procentų transporto sektoriaus galutinio energijos suvartojimo. Lietuvos Respublikos Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme įsipareigojama siekti, kad elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, dalis elektros energijos sektoriuje 2020 metais padidėtų iki 20 procentų, šildymo ir vėsinimo sektoriuje – iki 36 procentų, centralizuotai tiekiamos šilumos – iki 60 procentų.

Lietuva numato šias prioritėtines veiksmų kryptis atsinaujinančių energijos išteklių sunaudojimui didinti:

- sudaryti palankesnes atsinaujinančių energijos išteklių plėtros sąlygas gerinant administracinę reguliavimą ir prieigą prie infrastruktūros;
- įtraukti savivaldybių institucijas į atsinaujinančių energijos išteklių plėtros politikos įgyvendinimą;
- remti mokslinius tyrimus ir skatinti mokslo bei verslo bendradarbiavimą atsinaujinančių energijos išteklių srityje;

- kurti, plėtoti ir užtikrinti veiklą atsinaujinančios energijos krypties tarpdisciplininės ir tarpsektorinės MTEP infrastruktūros, skatinančios viešojo ir privataus sektorių partnerystę.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija, kurios tikslas – didinant atsinaujinančių energijos išteklių dalį šalies energijos balanse, elektros ir šilumos energetikos bei transporto sektoriuose kuo geriau patenkinti energijos poreikį vidaus ištekliais, atsisakyti importuojamo taršaus iškastinio kuro, taip padidinti energijos tiekimo saugumą, energetinę nepriklausomybę ir prisidėti prie tarptautinių pastangų mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas. 2011–2020 metų veiksmų plane numatoma:

- nustatyti bendrąją atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo sistemą;
- įpareigoti savivaldybes skatinti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą per savivaldybių 2011–2020 metų plėtros veiklos planus;
- finansuoti atsinaujinančių energijos išteklių srities bandomuosius projektus;
- gerinti visuomenės informavimą ir švietimą atsinaujinančių energijos išteklių klausimais;
- vykdyti nacionalinę mokslo programą „Ateities energetika“, kitas mokslinių tyrimų programas atsinaujinančių energijos išteklių srityje, užtikrinti šalies energetinį saugumą;
- įrengti studijų materialiąją bazę energetikos specialistų rengimui;
- kurti mokslo ir studijų institucijose atsinaujinančios energijos krypties MTEP laboratorijas, veikiančias kaip atviros prieigos centrai;
- užtikrinti atsinaujinančios energijos krypties MTEP laboratorijų veiklą.

6.2. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas

Energijos suvartojimas, tenkantis vienam BVP vienetui Lietuvoje, yra net 2,5 karto didesnis už ES vidurkį, tačiau gali būti gerokai sumažintas didinant energijos vartojimo efektyvumą. Skaičiuojama, kad taupant 2020 metais bus galima suvartoti 17 procentų mažiau galutinės energijos, negu jos buvo suvartota 2009 metais. Šio potencialo realizavimas padėtų iki 2020 metų kasmet sutaupyti 740 kilotonų naftos ekvivalento (toliau – ktne). Daugiausia energijos įmanoma sutaupyti namų ūkių ir transporto sektoriuose – iš viso 65 procentus (namų ūkių taupymo potencialas yra lygus 290 ktne, transporto – 300 ktne).

2007 metų duomenimis, bendras energijos išteklių suvartojimas vienam gyventojui Lietuvoje yra 26 procentais mažesnis už ES27 vidurkį, tuo tarpu elektros energijos vienam gyventojui Lietuvoje suvartojama 2,2 karto mažiau nei vidutiniškai ES27. Ateityje Lietuvoje prognozuojamas elektros energijos vartojimo augimas, todėl tikėtina, kad elektros energijos taupymo priemonių poveikis bus mažesnis nei elektros energijos vartojimas. Pagal makroekonominį ūkio raidos scenarijų taip pat tikėtina, kad energijos vartojimą šalyje didins ir pamažu atsigauanti ekonomika. Įvertinus visą energijos taupymo potencialą, svarbiausias strateginis Lietuvos tikslas energijos efektyvumo srityje yra kasmet iki 2020 metų suvartoti 1,5 procento mažiau energijos.

Lietuva numato šias prioritetines veiksmų kryptis energijos vartojimo efektyvumui didinti:

- vykdyti su darnios plėtros tikslais suderintą energetikos politiką;
- didinti energijos vartojimo efektyvumą būsto, energetikos, paslaugų, pramonės, viešajame ir transporto sektoriuose;
- sustiprinti energijos efektyvumo priemonių taikymą regioniniu lygiu;
- ugdyti visuomenę energijos vartojimo efektyvumo klausimais.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Energijos efektyvumo veiksmų planas. Šio plano tikslas – nustatyti priemones, kurių ketinama imtis, siekiant didinti energijos galutinio vartojimo efektyvumą, ir kurios turi užtikrinti, kad bus pasiekti nacionaliniai energijos taupymo rodikliai iki 2016 m. 2011 metais Europos Komisijai buvo pateiktas Antrasis energijos efektyvumo veiksmų planas, kuriame nurodyti nacionalinio tarpinio 2010 m. energijos taupymo rodiklio pasiekimo rezultatai ir numatytos energijos efektyvumo skatinimo priemonės.

Klimato kaitos specialioji programa. Programos tikslas – energijos vartojimo ir energijos gamybos efektyvumo didinimo projektų įgyvendinimas, gyvenamųjų namų ir visuomeninės paskirties pastatų modernizavimas, kitų projektų, kurie leidžia efektyviausiai sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį energetikos, pramonės, statybos, transporto, žemės ūkio, atliekų tvarkymo ir kitose srityse, įgyvendinimas.

Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa. Ši programa skatina daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkus pasinaudojant parama kompleksiskai modernizuoti daugiabučius namus ir gyvenamuosius rajonus. Nuo 2005 m. iki 2011 m. pabaigos modernizuoti 442 daugiabučiai namai, iš jų 273 daugiabučiai namai modernizuoti kompleksiskai, apšiltinant išorės sienas. Modernizuotuose daugiabučiuose namuose iš viso sutaupyta apie 96,2 GWh šilumos energijos, 21,8 proc. daugiau lyginant su planuotu 79 GWh šilumos energijos sąnaudų sumažinimu.

Viešosios paskirties pastatų atnaujinimas (2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinė parama (Sanglaudos skatinimo veiksmų programa). Šios priemonės tikslas – mažinti viešosios paskirties pastatuose suvartojamos energijos sąnaudas. Pagal priemones „Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu“ ir „Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu“ iki 2020 m. planuojama įgyvendinti per 742 projektų. Planuojamos sutaupyti energijos kiekis – 187,92 GWh. 2011 m. finansavimas skirtas 66 projektams.

Savanoriški susitarimai su energetikos įmonėmis. Šių susitarimų tikslas – didinti energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumą, didinant energijos gamybos, energijos perdavimo, skirstymo, tiekimo ir galutinio energijos vartojimo efektyvumą, ir prisidėti prie Lietuvos Respublikos energetinės nepriklausomybės didinimo ir neigiamo energetikos sektoriaus poveikio aplinkai mažinimo. Lietuvos elektros skirstymo įmonėms, šilumos tiekėjams ir gamtinių dujų tiekėjams buvo išskirti orientaciniai kiekybiniai energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslai – 2010–2020 m. laikotarpiui sutaupyti 10 % galutinių energijos vartotojų suvartojamos energijos

lyginant su vidutiniu jų 2001–2005 m. suvartojimu. 2011 m. pasirašyti 9 savanoriški susitarimai su energetikos įmonėmis.

Nacionalinė susisiekimo strategija (projektas). Strategijos projekte numatytos šios pagrindinės priemonės: diegti viešųjų dviračių naudojimo programas, miestuose plėtoti trumpojo nuotolio dviračių transporto infrastruktūrą; organizuoti informacines kampanijas, skatinančias racionaliai naudotis transporto priemonėmis, važiuoti viešuoju transportu, keliauti pėsčiomis; atnaujinti viešojo transporto parkus ekologiškomis transporto priemonėmis; parengti efektyvaus dalijimosi automobiliu skatinimo ir sistemos įdiegimo (angl. car-sharing koncepcija) rekomendacijas; parengti teisės aktus, skirtus diferencijuoti kelių transporto priemonių savininkų ar valdytojų naudotojo mokestį pagal transporto priemonių energijos vartojimo efektyvumo rodiklius ir išmetamų teršalų kiekį; atnaujinti geležinkelio riedmenų parką; skatinti biodegalų ir kitų alternatyvių degalų vartojimą. Iki 2020 m. numatoma galutinės energijos suvartojimą transporto sektoriuje sumažinti 8 %.

Nacionalinė mokslo programa „Ateities energetika“. Šia programa siekiama užtikrinti Lietuvos energetinį saugumą, integruotis į Europos Sąjungos energetikos sistemas, pasirengti dalyvauti laisvosiose energijos rinkose, atitikti griežtėjančius aplinkos apsaugos reikalavimus, sukurti sąlygas naujų energetikos technologijų atsiradimui ir užtikrinti energijos tiekimo kokybę. Numatoma:

- sukurti ir iširti Lietuvos energetinio saugumo bei plėtros modelius;
- sukurti ateities energijos gamybos, tiekimo ir efektyvaus vartojimo mokslinę bazę.

6.3. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ribojimas

Lietuvai įgyvendinant ES lygiu sutartus įsipareigojimus, iki 2020 metų, palyginti su baziniais 2005 metais, leidžiama ne daugiau kaip 15 procentų padidinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimus tuose sektoriuose, kuriuose netaikoma ES išmetamųjų teršalų prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema. 2005 metais Lietuvoje visų sektorių išmetalai sudarė 22,6 mln. tonų šiltnamio efektą sukeliančių dujų: iš ES išmetamųjų teršalų prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje dalyvaujančių įrenginių išmesta 6,6 mln. tonų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, o sektoriuose, kuriuose netaikoma ES išmetamųjų teršalų prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema, buvo išmesta 16 mln. tonų šiltnamio efektą sukeliančių dujų. 2009 metais sektoriuose, kuriuose netaikoma ES išmetamųjų teršalų prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema, buvo išmesta 15,8 mln. tonų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (leidžiamas kiekis iki 2020 metų yra 18,7 mln. tonų šiltnamio efektą sukeliančių dujų).

Įvairūs scenarijai rodo, kad Lietuvos galimybės sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimus labai priklauso nuo to, kaip bus plėtojamas energetikos sektorius ir kokios klimato kaitos mažinimo priemonės bus įgyvendintos kituose ūkio sektoriuose.

Lietuva numato šias prioritėtines veiksmų kryptis šiltnamio efektą sukeliančių dujų ribojimo rodikliui įgyvendinti:

- mažinti energetikos, pramonės, transporto, žemės ir miškų ūkių sektorių, taip pat namų ūkių sektoriaus neigiamą poveikį klimato kaitai;
- didinti atsinaujinančių energijos išteklių gamybą ir naudojimą;
- didinti būstų energinį efektyvumą;
- didinti atliekų energetinių išteklių panaudojimą;
- plėtoti mokslinius tyrimus ir ugdyti visuomenės sąmoningumą klimato kaitos srityje;
- kurti, plėtoti ir užtikrinti tarpdisciplininės klimato kaitos tyrimų infrastruktūros veiklą;
- kurti ir plėtoti atliekų perdirbimo efektyvumą didinančios tarpdisciplininės ir tarpsektorinės MTEP infrastruktūrą, skatinančią viešojo ir privataus sektorių partnerystę, ir užtikrinti šios infrastruktūros veiklą.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo iki 2012 metų nacionalinė strategija, kurios tikslas – sumažinti 2008–2012 metais išmetamų į atmosferą šiltnamio dujų kiekį 8 procentais, o iki 2020 metų – bent 20 procentų, palyginti su 1990 metais. Siekiant šio tikslo, strategijos priemonių plane (2008–2012 metais) numatomos šios priemonės:

- skatinti švaresnius gamybos metodus ir aplinkai nekenksmingas technologijas pramonės ir kituose sektoriuose;
- plėtoti ir įgyvendinti lanksčiuosius rinkos mechanizmus (bendrai įgyvendinamus projektus, švarios plėtros projektus, žaliąją investavimo sistemą, ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemą ir kitus naujus rinkos mechanizmus);
- didinti antrinių žaliavų perdirbimą (taip pat numatyta Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane, kurio tikslas – iki 2011 metų pabaigos uždaryti visus aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimų neatitinkančius sąvartynus, iki 2013 metų sukurti reikiamus komunalinių nuotekų dumblo tvarkymo pajėgumus ir perdirbti ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 50 procentų komunalinių atliekų, skatinti antrinių žaliavų perdirbimą kuriant rinkas iš antrinių žaliavų pagamintiems produktams);
- įveisti ir atkurti miškus (ši priemonė taip pat numatyta Lietuvos miškų ūkio politikos ir jos įgyvendinimo strategijoje ir Lietuvos miškingumo didinimo programoje);
- skatinti atsinaujinančių energijos išteklių gamybą ir naudojimą;
- skatinti biodujų ir kitų iš atliekų pagamintų energijos formų panaudojimą;
- skatinti mokslinių tyrimų vykdymą informuojant ir šviečiant visuomenę;
- vykdyti nacionalinę mokslo programą „Lietuvos ekosistemos: klimato kaita ir žmogaus poveikis“, kitas mokslinių tyrimų programas klimato kaitos klausimais, informuoti ir šviesti visuomenę.

VII. STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS: INTEGRACINIS EKONOMIKOS AUGIMAS

7.1. Užimtumo didinimas

Įgyvendindama strategijos „Europa 2020“ integracinio augimo prioritetą, Lietuva sieks kiekvienam šalies gyventojui, norinčiam ir galinčiam dirbti, sudaryti galimybes bet kuriuo gyvenimo etapu išnaudoti savo darbo jėgos potencialą ir savo darbu užsitikrinti tinkamą gyvenimo lygį. Lietuva nustato nacionalinį tikslą – strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo laikotarpiu, 2020 metų pabaigoje, pasiekti, kad 20–64 metų gyventojų grupės užimtumo lygis pasiektų 72,8 procento. Užimtumo lygio rodiklis nustatytas atsižvelgiant į nedarbo ir užimtumo lygio raidą Lietuvoje 2000–2009 metais ir prognozes iki 2014 metų, taip pat į negatyvių demografinių tendencijų ir darbo jėgos emigracijos keliamas grėsmes ir naujas užimtumo galimybes, atsirandančias augant ekonomikai.

Užimtumo lygis bus pasiektas didinant moterų, vyrų, jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių užimtumą, sudarant sąlygas į darbo rinką integruotis neįgaliesiems, vaikus auginantiems ir kitiems asmenims. Šioms gyventojų grupėms nustatyti užimtumo lygio 2015 ir 2020 metais rodikliai (2 lentelė).

2 lentelė. Užimtumo lygio 2015 ir 2020 metais rodikliai

Rodikliai	Užimtumo lygis, procentais	
	2015 metais	2020 metais
Bendras (20–64 metų asmenų)	69	72,8
Moterų (20–64 metų)	68,5	69,5
Vyrų (20–64 metų)	71,2	76,5
Vyresnio amžiaus asmenų (55–64 metų)	52,5	53,4

Siekiant, kad atsigauananti ekonomika leistų sukurti daugiau naujų darbo vietų, bus šalinamos verslo plėtros kliūtys* ir didinamas darbo rinkos vidinis ir išorinis lankstumas. Numatoma didinti darbdavių suinteresuotumą kurti naujas tinkamos kokybės darbo vietas – mažinti darbdaviams tenkančią darbo apmokestinimo našta, darbo užmokesčio pokyčius sieti su produktyvumo augimu, taikyti tikslines subsidijas naujų darbo vietų kūrimui didelio nedarbo teritorijose, plėtoti įmonių socialinę atsakomybę. Vykdam socialinį dialogą, numatoma modernizuoti darbo santykius – užtikrinti lanksčias darbo sutarčių sąlygas, darbo laiko reguliavimo ir darbo organizavimo galimybes.

Kokybiniai pokyčiai švietimo, profesinio mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemose bus itin svarbus veiksnys aprūpinant darbo vietas reikiamos kvalifikacijos darbo jėga ir didinant gyventojų užimtumą ilguoju laikotarpiu. Nacionalinės kvalifikacijų sistemos sukūrimas ir visaverčio mokymosi visą gyvenimą galimybių užtikrinimas valstybės, taip pat privačiomis asmens ir verslo investicijomis didins darbo jėgos profesinį mobilumą. Organizuojant bedarbių perkvalifikavimą, bus galima pritraukti į darbo rinką ir joje išlaikyti daugiau darbo išteklių, o

* Žr. 4.4 skyrių.

ilgalaikis kvalifikacijų poreikio prognozavimas leis sumažinti skirtumus tarp darbo rinkos poreikių ir įgūdžių pasiūlos, didins užimtumo lygį.

Pagal ilgalaikę perspektyvą užimtumo situacijos gerėjimas ir didelio užimtumo išlaikymas priklausys nuo to, kaip sėkmingai neaktyvūs gyventojai bus įtraukiami į darbo rinką ir joje išlaikomi. Įtraukiosios darbo rinkos formavimas susijęs su kliūčių dalyvauti darbo rinkoje šalinimu didinant paskatas bedarbiams dirbti, mažinant priklausomybę nuo socialinių išmokų, vykdant nelegalaus darbo prevenciją. Darbo rinkos įtraukumo galimybės priklauso nuo teritorinių darbo biržų veiksmingumo orientuojantis į individualią paramą asmenims, kuriems tokia parama reikalinga, teikiamų paslaugų prieinamumo, kokybės ir efektyvumo, bendradarbiavimo su privačiomis įdarbinimo agentūromis. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis bus siekiama spręsti konkrečių tikslinių grupių – jaunimo, ilgalaikių bedarbių, vyresnio amžiaus ir kitų asmenų – mokymo, įgūdžių ugdymo ir įdarbinimo klausimus.

Krizės sąlygomis ribotas galimybes integruotis į darbo rinką turi neįgalieji, auginantys vaikus ar slaugantys ligonius asmenys. Plėtojant sveikatos ir socialinių paslaugų tinklą ir teikiamų paslaugų įvairovę*, kokybę bei prieinamumą, stiprinant visuomenės sveikatos svarbą savivaldybių politikoje ir struktūrinius ryšius tarp visų sveikatos sistemos dalių – ypač tarp visuomenės sveikatos ir pirminės sveikatos priežiūros, bus užtikrintos galimybės derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, todėl į darbo rinką įsilies atitinkamos gyventojų grupės, kuriose neretai vienas iš šeimos narių turi aukoti savo profesinę karjerą, jeigu šeimoje auga neįgalus vaikas, yra slaugomas ligonis ar prižiūrimas pagyvenęs šeimos narys.

Lietuva numato šias prioritėtines veiksmų kryptis užimtumui didinti:

- skatinti darbo vietų kūrimą ir darbo vietų paklausą;
- aprūpinti darbo vietas reikiamos kvalifikacijos darbo jėga;
- formuoti įtraukiąją darbo rinką;
- užtikrinti galimybes derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus.

Prioritėtines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų plėtros programos I prioritetas „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“. Numatoma:

- Skatinti darbo vietų kūrimą ir darbo jėgos paklausą – įgyvendinti verslumo skatinimo ir kaimo vietovių darbo jėgos perorientavimo iš žemės ūkio į kitų rūšių veiklą priemones, organizuoti laikinus darbus ekonominius sunkumus patiriančiose įmonėse, remti neįgaliųjų įdarbinimą socialinėse įmonėse, įgyvendinti įmonių socialinės atsakomybės ir socialinio dialogo skatinimo programas.
- Darbo vietas aprūpinti reikiamos kvalifikacijos darbo jėga – tobulinti darbo išteklius įmonėse (priemonės „Žmogiškųjų išteklių tobulinimas įmonėse“ bei „Žmogiškieji ištekliai INVEST LT+“), didinti darbuotojų gebėjimus viešajame sektoriuje, kelti sveikatos specialistų kvalifikaciją, ugdyti gyventojų kompiuterinio raštingumo įgūdžius.

* Žr. 7.2 skyrių.

- Formuoti įtraukiąją darbo rinką – organizuoti bedarbių profesinį mokymą, darbo įgūdžių rėmimą (projektas „Būk aktyvus darbo rinkoje“, skirtas jaunimo užimtumui didinti), vykdyti viešuosius darbus (projektas bedarbiams „Neprarask darbo įgūdžių“), vykdyti bedarbių įdarbinimo subsidijuojant ir darbo rotacijos projektus, įgyvendinti šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo projektus, vykdyti neįgaliųjų profesinę reabilitaciją, rengti ir įgyvendinti naujus darbo ieškančių asmenų integracijos į darbo rinką projektus.

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija, kuria siekiama numatyti mokymosi visą gyvenimą plėtros kryptis ir jų įgyvendinimo priemones. Numatoma:

- įdiegti ir įgyvendinti neformaliojo ir savaiminio būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose sistemas; sudaryti sąlygas tęstinių studijų paslaugų atsiradimui aukštosiose mokyklose, rengiant aukštos profesinės kvalifikacijos specialistus;
- remti projektus, skirtus dėstytojų praktinių žinių ir gebėjimų vystymui.“

Nacionalinė profesinio orientavimo švietimo sistemoje programa, skirta sudaryti sąlygas profesinio orientavimo sistemos plėtrai, ir kiti tęstiniai projektai. Juose numatoma:

- įgyvendinti asmenų ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimo ir plėtros bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo bei infrastruktūros projektus;
- įgyvendinti aukštųjų mokyklų studentų ugdymo karjerai ir absolventų karjeros stebėsenos modelių plėtotės ir įdiegimo, su studentais dirbančių profesinio orientavimo specialistų kvalifikacijos tobulinimo, jiems skirtų priemonių sukūrimo bei infrastruktūros projektus;
- įgyvendinti Atviros informavimo, konsultavimo, orientavimo sistemos (AIKOS) plėtotės projektą.

Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programa, skirta profesinio mokymo lankstumui, profesinio mokymo ir darbo rinkos poreikių atitikčiai didinti ir kiti tęstiniai projektai. Numatoma įgyvendinti kvalifikacijų formavimo ir modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimo, profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo, sektorialių praktinio mokymo centrų infrastruktūros sukūrimo projektus.

Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2006–2013 metų strategija, kuria siekiama gerinti ligų profilaktiką, plėtoti galimybes greitai reaguoti į sveikatai kylančias grėsmes, reformuoti ir priartinti prie bendruomenės visuomenės sveikatos sistemą. Numatoma formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į sveiką gyvenimą – įtraukti visus sektorius į sveikatinimo veiklą, plėsti tinkamos kokybės ir visoms gyventojų grupėms prieinamas visuomenės sveikatos paslaugas; vykdyti nacionalines mokslo programas „Lėtinės neinfekcinės ligos“, „Sveikas ir saugus maistas“, kitas mokslinių tyrimų programas medicinos ir sveikos gyvensenos srityse.

Tikslus taip pat įgyvendins:

*Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programa**;

Valstybinės švietimo 2003–2012 metų strategijos nuostatų įgyvendinimo programa;

* Programų aprašymas pateikiamas 5.2 skyriuje.

Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programa;

Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo lėšomis finansuojamos Ekonomikos augimo veiksmų programos 3 prioritetas „Informacinė visuomenė visiems“. Numatoma įgyvendinti projektą „Elektroninių viešųjų paslaugų teikimo visuomenei perkėlimas į internetinę erdvę – EDBIRŽA“.

7.2. Socialinės atskirties mažinimas

Spartus ekonomikos augimas lėmė gyventojų pajamų diferenciacijos didėjimą, nes socialiai pažeidžiamiausių gyventojų grupių pajamų augimo tempai buvo lėtesni nei kitų gyventojų grupių. Ekonominė finansinė krizė nesumažino, o padidino pajamų diferenciacijos augimą, nes žemiausių pajamų lygis mažėjo sparčiau, lyginant su aukščiausių pajamų lygio kitimo tendencijomis. 2010 metų Gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo duomenimis, skurdo riziką ar socialinę atskirtį patyrė 1109 tūkst. gyventojų arba 33,4 procento Lietuvos gyventojų. Neigiamos socialinės krizės pasekmės lėmė gyventojų, patiriančių sunkius materialinius nepriteklius ar gyvenančių labai žemo užimtumo namų ūkiuose, skaičiaus spartų augimą. Sunkius materialinius nepriteklius patiriančių asmenų skaičius išaugo 146 tūkst. arba 29,1 procentu, lyginant su ankstesniais metais. Gyvenančių labai žemo užimtumo namų ūkiuose asmenų skaičius išaugo 57 tūkst. arba 31 procentu. Sumažėjęs skurdo rizikos ribos dydis 15,6 procentu, sumažino asmenų, patiriančių skurdo riziką, skaičių 15 tūkst. arba 2 procentais. Sparčiausiai skurdo rizikos lygis nuo 27,6 procento iki 13,3 procento sumažėjo senatvės pensininkų. Tačiau gilėjo atotrūkis patiriančių skurdo riziką asmenų pajamų lygio nuo skurdo rizikos ribos. Patiriančių skurdo riziką asmenų pajamos buvo 32,6 procento mažesnės nei skurdo rizikos riba (701 litas).

Lietuva įsipareigoja iki 2020 metų sumažinti gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, skaičių nuo 985 tūkst. iki 814 tūkst., t. y. 170 tūkst. gyventojų. Šis rodiklis apima gyventojus, patiriančius sunkius materialinius nepriteklius, ir (ar) gyventojus, kurių pajamos nesiekia 60 procentų vidutinių disponuojamų pajamų lygio, ir (ar) gyventojus, gyvenančius namų ūkiuose, kuriuose nėra dirbančių asmenų arba jų užimtumas yra labai žemo lygio. Pagrindinė skurdo ir socialinės atskirties mažinimo prielaida – sėkminga skurdo ir socialinės atskirties prevencija, užimtumo skatinimas, socialinės apsaugos ir sveikatos santykių teisumą skatinanti sveikatos apsaugos politika.

Lietuva numato šias prioritetas veiksmų kryptis socialinei atskirčiai mažinti:

- didinti galimybes socialiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms dalyvauti darbo rinkoje;
- tobulinti asmens, visuomenės ir rinkos poreikius atitinkančią švietimo ir kultūros, pagalbos ir paslaugų sistemą, skirtą socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių prevencijai;
- įgyvendinant Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas, vykdyti specialias priemones, sudarančias galimybę gerinti neįgaliųjų padėtį socialinės ir sveikatos apsaugos, užimtumo, švietimo, aplinkos prieinamumo ir kitose srityse;

- gerinti tinkamos kokybės socialinių ir kultūros paslaugų prieinamumą ir plėtrą – kuo plačiau įtraukti bendruomenės ir nevyriausybines organizacijas, užtikrinti jų sukurtų socialinės integracijos naujovių perkėlimą į valstybės praktiką;
- sukurti pakankamas pajamas užtikrinančią ir finansiškai stabilią socialinės apsaugos išmokų sistemą ir vykdyti pensijų sistemos reformą siekiant, kad sistema būtų tvari, skaidri ir adekvati;
- didinti būsto prieinamumą socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms;
- gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę siekiant sumažinti sergamumą ir mirtingumą nuo pagrindinių neinfekcinių ligų.

Prioritetines veiksmų kryptis padės įgyvendinti šie dokumentai:

Sergamumo ir mirtingumo nuo pagrindinių neinfekcinių ligų mažinimo 2007–2013 m. programa, kuria siekiama sumažinti sergamumą pagrindinėmis neinfekcinėmis ligomis bei mirtingumą nuo jų, tai pat ir nuo išorinių mirties priežasčių.

Programos įgyvendinimo kryptys: sergamumo ir mirtingumo nuo širdies ir kraujagyslių ligų mažinimo; mirtingumo ir neįgalumo nuo traumų ir kitų išorinių mirties priežasčių mažinimo, ankstyvosios onkologinių susirgimų diagnostikos ir visaverčio gydymo bei psichikos sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros optimizavimo.

Įgyvendinant programą numatoma gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą, investuojant į sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros modernizavimą ir šiuolaikinių technologijų diegimą.

Stacionarių socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūros modernizavimo programa, kuria siekiama užtikrinti aukštą teikiamų socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims, neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams kokybę. 2011–2015 metais numatoma:

- modernizuoti esamas stacionarias socialinių paslaugų įstaigas;
- pradėti neįgaliųjų socialinės globos įstaigų infrastruktūros pertvarką – kurti nedidelius, modernius grupinio gyvenimo namus šiems asmenims;
- skatinti kurti nedideles stacionarių socialinių paslaugų įstaigas senyvo amžiaus asmenims ir naujoviškas socialinių paslaugų įstaigas, susijusias su apgyvendinimu.

Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa, kuria numatoma:

- gerinti moterų ir vyrų, grįžtančių į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų, taip pat vyresnio amžiaus moterų, kaimo moterų reintegracijos į darbo rinką ir išlikimo joje galimybes – įgyvendinti priemones, skirtas darbo įgūdžiams įgyti, platinti informaciją apie darbuotojų teises ir garantijų laikymąsi, apie verslo pradžios sąlygas, plėtrą, darbuotojų priėmimą į darbą, organizuoti motyvacijos dirbti skatinimui skirtus mokymus;
- skatinti vienodą požiūrį į moteris ir vyrus darbo rinkoje, vienodą pripažinimą ir vertinimą ir taip mažinti darbo rinkos sektorinę ir profesinę atskirtį pagal lytį, integruoti moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimo darbo rinkoje klausimus į socialinę partnerystę ir dialogą, siekti mažinti moterų ir vyrų atlyginimų skirtumą.

Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa, kuria siekiama lygių galimybių ir gyvenimo kokybės gerėjimo neįgaliesiems. 2010–2012 metų priemonių plane numatoma:

- plėtoti bendruomenėje paslaugas neįgaliesiems ir gerinti jų gyvenimo kokybę (analizuoti esamą paslaugų ir pagalbos priemonių sistemą, apsirūpinimo būstu galimybes, teikti pasiūlymus dėl jų tobulinimo, finansuoti socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektus);
- tobulinti aplinkos pritaikymo neįgaliesiems teisinį reglamentavimą ir finansavimą, finansuoti būsto ir jo aplinkos pritaikymą neįgaliesiems;
- įvertinti specialiųjų poreikių mokinių pavėžėjimo į švietimo ir ugdymo įstaigas poreikį, užtikrinti šio poreikio tenkinimą;
- didinti neįgaliesiems galimybes įsidarbinti ir išlikti darbo rinkoje.

Nacionalinė jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programa, kurios tikslas – sukurti palankią aplinką (sąlygas) jauno žmogaus vertingam gyvenimui ir saviraiškai Lietuvoje. Programos įgyvendinimo 2011–2013 metų priemonių plane numatoma:

- plėtoti neformalųjį ugdymą, siekiant formalaus ir neformalaus ugdymo integracijos;
- ugdyti sąmoningą, pilietišką, patriotišką, brandžią, kultūringą ir kūrybingą jauno žmogaus, gebančio būti aktyvia įvairialypės visuomenės dalimi, asmenybę;
- sudaryti palankias sąlygas nuosekliai ir tinkamos kokybės jaunimo ir su jaunu dirbančių organizacijų veiklai, siekiant aktyvesnio jaunimo į(si)traukimo į organizuotą veiklą.

Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2011–2013 metų programa, kuria siekiama sudaryti sąlygas įgyvendinti kryptingą nacionalinę regioninę politiką Lietuvoje. Programos įgyvendinimo 2011–2013 metų plane numatoma:

- įgyvendinti vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, subsidijuoti darbo vietas probleminių teritorijų bedarbiams įdarbinti;
- atnaujinti ir apšiltinti daugiabučius namus probleminėse teritorijose;
- pritaikyti pastatus socialinio būsto reikmėms probleminėse teritorijose;
- spręsti švietimo ir socialinių paslaugų kokybės, pasiūlos ir prieinamumo kaimo vietovėse problemas – kurti, diegti ir plėtoti modernią švietimo ir socialinių paslaugų, skirtų įvairaus amžiaus gyventojų grupėms, infrastruktūrą.

Lietuvos būsto strategija, kuria siekiama nustatyti ilgalaikius būsto politikos tikslus ir prioritetus, pagal kuriuos būtų tobulinami būsto sritį reglamentuojantys teisės aktai, valdymo ir visuomenės informavimo sistema, rengiamos ir įgyvendinamos būsto plėtros, atnaujinimo ir modernizavimo, finansinės ir socialinės paramos gyventojams programos ir priemonės. Strategijoje iki 2020 metų numatoma:

- didinti gyventojų galimybes rinktis nuomojamą būstą privačiame sektoriuje;
- parengti ir įgyvendinti nuomos mokesčio kompensavimo mažas pajamas turintiems namų ūkiams tvarką.

Tikslus įgyvendinti padės:

Vaiko gerovės valstybės politikos strategija;
Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo 2007–2012 metų strategija;
Regionų kultūros plėtros 2012-2020 metų programa.
